

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETO

VERSLO TEISĖS KATEDRA

EMA DALIKAITĖ

VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

**BENDROVIŲ REORGANIZAVIMAS: TEORINIAI IR
PRAKTINIAI ASPEKTAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas

doc. dr. Virginijus Bitė

Vilnius, 2013

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

BENDROVIŲ REORGANIZAVIMAS: TEORINIAI IR
PRAKTINIAI ASPEKTAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
doc. dr. Virginijus Bitė
2013 04

Recenzentas:
2013 04

Atliko:
VRTmns1-01 gr. stud.
E. Dalikaitė
2013 04

Vilnius, 2013

TURINYS

IVADAS.....	4
1. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimas, samprata ir būdai.....	7
1.1. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje.....	7
1.2. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimo raida Lietuvoje 1990-2011 m.	10
1.3. Bendrovių reorganizavimo samprata ir būdai.....	15
1.4. Bendrovių reorganizavimo proceso ypatumai	22
1.4.1. Reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimas	22
1.4.2. Kreditorių interesų apsauga	26
1.4.3. Reorganizuojamos bendrovės teisių (leidimų, licencijų bei reikalavimo teisių).....	28
perdavimas	28
1.4.4. Bendrovių reorganizavimo pabaiga ir bendrovių reorganizavimo negaliojimas.....	31
2. Vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimasis	33
2.1. Taikytinos teisės problematika	33
2.2. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimas pagal	
direktyvą 2005/56	35
2.2.1. Dešimtosios direktyvų nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje	35
2.2.2. Dešimtosios direktyvos taikymas.....	36
2.2.3. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygos ir jų vertinimas	38
2.2.4. Kitų ES valstybių narių praktika įgyvendinant dešimtąją direktyvą.....	41
3. Darbuotojų teisių apsauga reorganizuojant bendroves	46
3.1. Darbuotojų perkėlimas reorganizuojant bendroves	47
3.2. Įmonės reorganizavimo teisiniai padariniai darbuotojams DK 138 str. prasme.....	50
IŠVADOS	53
LITERATŪROS SĄRAŠAS	56
SANTRAUKA	62
SUMMARY	63

IVADAS

Temos aktualumas: bendrovių reorganizavimas yra procesas, kurio pasekmė yra bendrovių veiklos pabaiga, todėl nagrinėjama tema yra aktuali Lietuvos Respublikos ekonomikos ir šalies vidaus rinkos atžvilgiu. Nors praktikoje bendrovių reorganizavimas nėra retas reiškinys, tačiau teoriniuose šaltiniuose bendrovių reorganizavimo tema detaliai ir išsamiai nėra nagrinėta. Šios temos analizė leistų atskleisti bendrovių reorganizavimo proceso ypatumus, įvertinti bendrovių reorganizavimo reglamentavimą, jo trūkumus. Darbas aktualus teoriškai, kaip teisės normų ir doktrinos išaiškinimų nagrinėjama tema rinkinys. Praktinė darbo reikšmė pasireiškia tuo, kad jame atsakoma į daug reorganizavimo bei reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perleidimo metu iškylančių klausimų, analizuojama kreditorių bei darbuotojų interesų apsauga bei teisinis bendrovių reorganizavimo reglamentavimas, iškeliami abejonių, ar tikslingi darbe analizuojamų teisės normų pakeitimai. Nagrinėjama tema yra originali, nes bendrovių reorganizavimo tema tokia apimtimi magistro darbai nebuvo rengiami.

Darbo objektas: bendrovių reorganizavimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Dėl ribotos darbo apimties jame neįmanoma išsamiai išnagrinėti visų problemų, todėl tyrimai apibrėžti konkrečiais tikslais ir uždaviniais, apsiribojant vienos juridinių asmenų teisinės formos – akcinių bendrovių reorganizavimo proceso bei šio proceso teisinio reglamentavimo nagrinėjimu.

Darbo dalykas: Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios bendrovių reorganizavimą, jų lyginamoji analizė; reorganizavimo sampratos ir būdų analizė; reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimo ypatumų apžvalga; vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi ir įsisteigimo laisvės santykis; inkorporacijos ir realios buveinės teorijos ir jų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi; darbuotojų teisių apsaugos ypatumai bendrovių reorganizavimo kontekste; pažymėtina, kad į baigiamojo darbo dalyką nepateks ir nebus nagrinėjami konkurencijos teisės aspektai, susiję su įmonių susijungimais ir prijungimais.

Darbo tikslas: išnagrinėti bendrovių reorganizavimo proceso teorinius ir praktinius aspektus, siekiant identifikuoti bendrovių reorganizavimo proceso teisinio reglamentavimo trūkumus ir pagrindines problemas, galinčias kilti vykdant bendrovių reorganizavimą.

Magistro darbe bendrovių reorganizavimas kaip procesas bus analizuojamas tokia apimtimi, kad būtų pasiekti šiame darbe keliami tikslai. Įgyvendinant aukščiau minėtus tikslus, formuluojami šie **baigiamojo darbo uždaviniai**:

- 1) Apžvelgti reorganizavimo proceso ir jo teisinio reglamentavimo istorinę raidą Lietuvoje bei Europos Sąjungos teisės aktų įtaką bendrovių reorganizavimo vystymuisi ir nustatyti bendrovių reorganizavimo reglamentavimo trūkumus.
- 2) Nustatyti bendrovių reorganizavimo būdų, reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimo ypatumus, praktines problemas.
- 3) Apžvelgti inkorporacijos ir realios buveinės teorijas bei įvertinti jų įtaką vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi.
- 4) Įvertinti vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi aspektus reglamentuojančius Europos Sąjungos teisės aktus, bei šių teisės aktų įgyvendinimą Lietuvoje, atlikti šių teisės aktų lyginamąją analizę.
- 5) Išsiaiškinti darbuotojų teisių apsaugos reorganizuojant bendroves ypatumus, atkreipiant dėmesį į darbuotojų perkėlimą, bei teisinius padarinius DK 138 str. prasme.

Tyrimo metodai: pagrindiniai darbe naudojami tyrimo metodai yra sisteminės analizės metodas bei dokumentų kokybės analizės metodas. Šių metodų pagalba buvo siekiama išanalizuoti bendrovių reorganizavimo problematikos pagrindinius teorinius ir praktinius aspektus, tiriant teisės aktus (Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktus), Lietuvos teismų praktiką bei įvairias mokslines publikacijas bendrovių reorganizacijos temomis. Taip pat darbe naudojami lyginamasis ir istorinis metodai: darbe lyginami ir iš istorinės perspektyvos nagrinėjami Europos Sąjungos teisės aktai ir nacionaliniai teisės aktai (lyginamasis istorinis metodas ypatingai naudojamas nagrinėjant reorganizavimo proceso raidą), Lietuvos teismų praktika darbuotojų teisių apsaugos srityje, modeliuojami galimi bendrovių reorganizacijos modeliai bei problemos. Darbe papildomai remtasi apibendrinimo ir dedukcijos metodais.

Atsižvelgiant į magistro darbo tikslus ir nagrinėjamos temos ribas, magistro darbą sudaro įvadas, keturi skyriai ir išvados. Pirmajame skyriuje aptariami bendrovių reorganizavimą reglamentuojantys teisės aktai, bendrovių reorganizavimo samprata ir būdai bei reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimas. Darbe svarbiausias dėmesys skiriamas faktiniam bendrovių reorganizavimo vykdymui. Todėl bus analizuojamas naujų bendrovių reorganizuojant bendroves steigimas, bendrovių reorganizavimo vykdymas nesteigiant naujų bendrovių, bus aptartas reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir pareigų perdavimas po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms. Magistro darbe taip pat bus aptarta bendrovės kreditorių ir darbuotojų interesų apsauga. Antrajame skyriuje bus aptiriamos dvi vyraujančios inkorporacijos

ir realios buveinės teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, analizuojamas šių teorijų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi Europos Sąjungoje. Taip didelis dėmesys skiriamas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimui pagal direktyvą 2005/56, šios Direktyvos nuostatų įgyvendinimui Lietuvoje bei Europos Sąjungoje. Trečiasis skyrius skirtas darbuotojų teisių apsaugos reorganizuojant bendroves ypatumams atskleisti, atkreipiant dėmesį į darbuotojų perkėlimo reorganizuojant bendroves klausimą bei įmonės reorganizavimo teisinius padarinius darbuotojams DK 138 str. prasme.

Atsižvelgiant į tai, kad tema yra nauja, daugiausiai buvo analizuojama užsienio literatūra ir Lietuvos teismų praktika. Studijuota Europos Sąjungos ir užsienio įmonių teisės specialistų (pvz., Ariana Ugliano¹, Mathias Siems², Stephan Rammeloo³, Vanessa Edwards⁴, Jonathan Rickford⁵, William W. Bratton⁶, Carsten Frost⁷, Werner Ebke⁸ ir kt.) darbus, t.y. knygas, vadovėlius, publikacijas leidiniuose. Taip pat didelis dėmesys skiriamas ir norminės medžiagos analizei, t.y. Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktams, tarp kurių paminėtini: didžiausią reikšmę šios temos analizei lyginant su kitais norminiais teisės aktais turėjo Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas bei Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, EB sutartis, Direktyva 2005/56 ir kiti antriniai Europos Sąjungos teisės šaltiniai ir kiti nacionaliniai teisės aktai. Taip pat analizuoti publicistiniai straipsniai pateikti internetiniuose puslapiuose, kuriose pateikiamos įvairios teisininkų, ekonomistų ir finansininkų nuomonės.

¹ UGLIANO, Ariana. The new cross -border merger directive: harmonization of European company law and free movement// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3.

² SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1.

³ RAMMELOO, Stepha. Corporations in Private International Law – A European Perspective// Oxford: Oxford University Press, 2001.

⁴ EDWARDS, Vanessa Europos Sąjungos Bendrovių teisė//Eugrimas, Vilnius 2002.

⁵ RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on CrossBorderMergers and itsImpact in the UK// European Business LawReview, 2005, Vol. 16 (6).

⁶ BRATTON, William W., McCAHERY Joseph A., VERMEULEN, Erik P.M.How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008)//ECGI Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center forLaw&Economics Working Paper No. 2008-01;Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667.

⁷ FROST, Carsten. Transfer of Company'sSeat – An Unfolding Story in Europe// Victoria University of Wellington LawReview, 2005, Vol. 36.

⁸ EBKE,Werner F. The 'Real Seat' Doctrine in the Conflict of Corporate Laws// The International Lawyer, 2002, Vol. 36, No. 3.

1. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimas, samprata ir būdai

1.1. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje

Norint vykdyti įmonių reorganizavimą tarp skirtingų valstybių narių yra būtinos tarpvalstybiniu ar Europos Sąjungos lygiu reglamentuotos taisyklės. Jų nesant, vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių reorganizavimo klausimai priklauso išimtinai konkrečios valstybės kompetencijai.

Pirmieji bandymai tarpvalstybiniu lygiu suvienodinti taisykles dėl bendrovių reorganizavimo vyko 1967 – aisiais metais⁹. Tais metais buvo nuspręsta harmonizuoti vietinių susijungimų ir skaidymų reglamentavimo klausimus Bendrijos mastu. Tačiau šie bandymai buvo nesėkmingi.

1970 m. birželio mėnesį Komisija Tarybai pateikė pasiūlymą dėl Trečiosios direktyvos priėmimo. Pagrindinis tikslas – apsaugoti narių ir kitų šalių interesus akcinių bendrovių jungimosi atvejais. Siūloma priimti direktyva reglamentavo ne tik įmonių jungimąsi, tačiau jos 5 skyrius „Kitokie sandoriai, panašūs į jungimąsi“ reglamentavo skaidymosi būdus bei procedūras. Iš pradžių direktyva nebuvo priimta, kadangi buvo atsižvelgta į ypatingą riziką, susijusią su vienos bendrovės turto padalijimu tarp keleto kitų bendrovių. Trečioji direktyva buvo pakoreguota ir 1978 m. spalio 9 d. priimta¹⁰. Svarbiausias tikslas – harmonizuoti taisykles dėl nacionalinių akcinių bendrovių jungimosi (reglamentuoti vietinius (ne tarptautinius) susijungimus, taip pat įpareigoti valstybes nares įtraukti įmonių susijungimų sampratą į savo teisės aktus.

Šeštoji direktyva, kurios objektu tapo pasidalijimų reglamentavimas, buvo priimta 1982 m. gruodžio 17 d.¹¹. Šeštoji direktyva Jungtinėje Karalystėje buvo pavadinta kaip „skaldymo“ direktyva¹². Kitaip negu Trečioji direktyva, Šeštoji direktyva nesiekė visose valstybėse narėse įvesti tokią pasidalijimo sampratą, kokia apibrėžta direktyvoje; vietoj to sakoma, kad „narių ir trečiųjų šalių interesų apsauga reikalauja, jog būtų suderinti valstybių narių įstatymai dėl ribotos

⁹ UGLIANO, Ariana. The new cross -border merger directive: harmonization of European company law and free movement// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 587.

¹⁰ 1978 m. spalio 9 d. Trečioji direktyva 78/855/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalimi, dėl akcinių bendrovių jungimosi//Oficialus Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36.

¹¹ 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštoji direktyva 82/891/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo//Oficialus Leidinys L 378, 1982 12 31, p. 47.

¹² 43-as Lordų Rūmų Rinktinio komiteto EB klausimams pranešimas (1979-1980 m. sesija, HK Paper 206), p. 9.

atsakomybės akcinių bendrovių pasidalijimo, jeigu valstybės narės tokias operacijas leidžia“.¹³ Taigi buvo siekiama užtikrinti direktyvoje nustatytą apsaugos priemonių laikymąsi tuo atveju, kai padalijimai apskritai yra leidžiami. Visi kiti konkretūs Trečiosios direktyvos tikslai yra pakartoti Šeštojoje direktyvoje¹⁴.

1984 m. gruodžio 14 d. EB Komisija pateikė pasiūlymą dėl Dešimtosios direktyvos¹⁵. Į šios direktyvos projektą buvo perkeltos Trečiosios direktyvos nuostatos (tokios kaip jungimosi apibrėžimas ir pan.)¹⁶. Tačiau vėlgi šios Direktyvos taikymas buvo ribotas – taikoma *tik akcinėms bendrovėms*. Tais metais Direktyva nebuvo priimta, kadangi valstybės narės nesutarė dėl darbuotojų dalyvavimo įmonės valdyme. Paprasčiausiai, kai kurioms valstybėms buvo nepriimtina, kad darbuotojų dalyvavimas būtų privalomas, kitos baiminosi, kad vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimais būtų siekiama išvengti darbuotojų dalyvavimo valdyme reikalavimų¹⁷.

2001 m. spalio 8 d. buvo priimtas Europos Sąjungos Tarybos reglamentas 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės (SE) statuso (toliau – Reglamentas)¹⁸. Šio Reglamento tikslas – *tik akcinėms bendrovėms*, įregistruotoms skirtingose valstybėse narėse, jungiantis gali būti įsteigta Europos bendrovė. Kad tokia jungimosi galimybė taptų įmanoma, kartu su šiuo Reglamentu buvo priimta ES Tarybos direktyva 2001/86/EB, kuri papildė Europos Bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus¹⁹ ir kuri turėjo būti valstybių narių įgyvendinta iki 2004 m. spalio 8 d. Taigi galime teigti, kad buvo pasiektas sąlyginis kompromisas tarp valstybių narių dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus.

Analizuojant ir įvertinant Reglamento reikšmę vienos valstybės peržengiančio įmonių jungimosi reguliavimui, akivaizdu, kad šis Reglamentas yra pirmasis teisės aktas Bendrijos lygiu bent iš dalies harmonizavęs taisyklės dėl vienos valstybės ribas peržengiančio akcinių bendrovių

¹³ EDWARDS, Vanessa Europos Sąjungos Bendrovių teisė//Eugrimas, Vilnius 2002 P. 105.

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 171.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 172; Taip pat žr. PANNIER Mathias. The EU Cross Border Merger Directive – A New Dimension For Employee Participation and Company Restructuring// European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6). P. 1424.

¹⁸ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamentas 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės (SE) statuso// Oficialus Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1-21, Specialusis leidinys lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251-271.

¹⁹ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyva 2001/86, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus// Oficialus Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22-32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272-282.

jungimosi²⁰. Tačiau šio Reglamento taikymas yra ribotas: jungimasis reglamentuojamas tik Europos bendrovės steigimo tikslais, skirtingose valstybėse registruotos akcinės bendrovės gali jungtis tik steigdamos Europos bendrovę, be to, gali dalyvauti *tik akcinės bendrovės*. Kadangi Reglamento taikymas yra ribotas, akivaizdu, kad tokia jungimosi galimybė gali pasinaudoti tik didelės bendrovės, tuo tarpu vidutinės ir mažosios įmonės yra paliekamos nuošalyje.

Kaip minėta anksčiau, priėmus Reglamentą 2157/2001 ir jį papildančią Direktyvą 2001/86, nebeliko kliūčių Dešimtosios direktyvos priėmimui. Todėl 2003 m. lapkričio 18 d. Komisija pateikė Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymą dėl vienos valstybės ribas peržengiančių bendrovių su akciniu kapitalu jungimosi²¹. Lyginant su pirminiu Dešimtosios direktyvos projektu, naujausias Dešimtosios direktyvos projektas skyrėsi tuo, kad taikymo sritis numatyta platesnė. Naujausias Dešimtosios direktyvos projektas taikomas ne tik akcinėms bendrovėms, bet ir visoms bendrovėms su daliniu kapitalu, esančioms juridiniais asmenimis ir turinčioms atskirą turtą. Taip pat nebeliko nuorodų į Trečiosios direktyvos nuostatas²², reglamentuojančias įmonių jungimosi procedūras, bei nustatyta, kad jungimosi procedūroms, kurių neregamentuoja direktyva, taikoma valstybių narių teisė. Europos Sąjungos Taryba 2004 m. lapkričio 26 d. pateikė Dešimtosios direktyvos patobulintą projektą²³. 2005 m. gegužės 10d. Europos Parlamentas priėmė Dešimtąją Direktyvą. Akivaizdu, kad Direktyva yra naudinga keliose valstybėse narėse veikiančioms vidutinėms ir mažoms bendrovėms, kurios paprasčiausiai yra nepakankamai didelės, kad naudotųsi Europos bendrovės reglamento procedūromis.

2009 m. rugsėjo 16 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/109/EB, iš dalies keičianti Antrosios, Trečiosios, Šeštosios ir Dešimtosios Tarybos direktyvų nuostatas dėl ataskaitų bei dokumentų rengimo ir teikimo reikalavimų jungiant ir skaidant bendroves²⁴. Esminiai šios Direktyvos aspektai tie, kad valstybės narės buvo įpareigos

²⁰ BRATTON, William W., McCAHERY Joseph A., VERMEULEN, Erik P.M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis (January 2008)//ECGI Working Paper No. 91/2008; Amsterdam Center for Law&Economics Working Paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research Paper No. 1086667. Prieiga per internetą: <http://ssrn.com/abstract=1086667>, [prisijungta: 2012-06-03]

²¹ Proposal for Directive of the European Parliament and of the Council on crossborder mergers of companies with share capital.COM (2003) 703 Final/. Prieiga per internetą: <http://euro-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>, [prisijungta 2012-06-18]

²² 1978 n. spalio 9 d. Trečioji direktyva 78/855/EBB, pagrįsta sutarties 54 straipsnio 3 dalimi, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialus Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36.

²³ Council Proposal of 26 November 2004 for a directive of European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04// Prieiga per internetą: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st15/st15315.en04.pdf>, [prisijungta 2012-06-18]

²⁴ Prieiga per internetą: <http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=501783;cs&lang=lt&list=501783;cs,488486;cs,488143;cs,&pos=1&page=1&nbl=3&pgs=10&hwords=> [prisijungta: 2012-06-18]

iki 2011 m. birželio 30 d. priimti direktyvos įgyvendinamuosius teisės aktus, kuriais būtų įtvirtinta galimybė reorganizavimo sąlygas skelbti bendrovės interneto svetainėje arba kitame tinklalapyje, arba centrinėje elektroninėje bazėje, taip pat Direktyvoje valstybėms narėms įtvirtinta galimybė nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti, kad bendrovės valdymo organams rengti rašytines ataskaitas apie numatomą reorganizavimą jungimo būdu nereikalaujama, jeigu visi kiekvienos reorganizuojamos ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės akcininkai su tuo sutinka.

Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje yra aktualus ir reikšmingas Lietuvai. Šiai įstojus į Europos Sąjungą²⁵, įmonių mobilumo aspektai, susiję su vienos valstybės ribas peržengiančiu jungimusi, tapo ypač aktualūs Lietuvos įmonėms, kurios nori vykdyti ar vykdo veiklą tiek Lietuvoje, tiek ir už Lietuvos ribų. Aktualus vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis tapo būtent tokioms Lietuvos įmonėms, kurios, pvz., siekia optimizuoti įmonių, veikiančių skirtingose valstybėse narėse, grupės veiklą ar siekia užtikrinti bendradarbiavimą su kitose Europos Sąjungos narėse įsteigtomis įmonėmis ir pan. Tačiau analizuojant esamą bendrovių reorganizavimo reglamentavimą, darytina išvada, kad vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis išlieka problemiškas, nepaisant priimtų Europos Sąjungos teisės aktų, šių pakeitimų bei juos įgyvendinančių nacionalinių teisės aktų. Kadangi teisės aktais reglamentuojamas tik kai kurių įmonių teisinių formų jungimasis, lieka neaišku, ar kitos įmonės gali dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, taip pat iškyla klausimas dėl valstybių narių diskrecijos reglamentuoti tokio jungimosi procedūras ir suinteresuotų asmenų teisinių interesų apsaugos ypatumus.

Plačiau apie Dešimtosios direktyvos bei Direktyvos 2009/109/EB, iš dalies keičiančios Antrosios, Trečiosios, Šeštosios ir Dešimtosios Tarybos direktyvas įgyvendinimo eigą skirtingose užsienio valstybėse bei Lietuvoje bus nagrinėjama Antrajame skyriuje.

1.2. Bendrovių reorganizavimo teisinis reglamentavimo raida Lietuvoje 1990-2011 m.

Bendrovių reorganizavimą šiuo metu Lietuvoje reglamentuoja du pagrindiniai teisės aktai – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas.

²⁵Prieiga per internetą: http://europa.eu/abc/12lessons/key_dates/index_lt.htm [prisijungta: 2013-04-13]

2001 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso redakcija²⁶ (toliau – Civilinis kodeksas), kuri pakeitė iki tol galiojusį 1964 m. Civilinį kodeksą²⁷.

1964 –ųjų metų Civilinis kodeksas bendrovių reorganizavimo klausimams skyrė menką dėmesį: reorganizavimas – numatytas kaip vienas iš juridinių asmenų pasibaigimo būdų, įvardyti reorganizavimo būdai (sujungimas, prijungimas ir kiti – būdų sąrašas nebuvo baigtinis, kiti įstatymai galėjo numatyti ir kitus reorganizavimo būdus), taip pat nustatė turto perėjimo momentą bei kam reorganizavimo metu turtas pereina.

Kaip minėta anksčiau, senąją 1964 –ųjų metų Civilinio kodekso redakciją, pakeitė 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojęs naujasis Civilinis kodeksas, kuris detaliau ir išsamiau nustatė su reglamentavimu susijusias procedūras, apibrėžė pačią reorganizavimo sampratą, o Civilinio kodekso VIII skyriuje įtvirtino pagrindinius juridinių asmenų reorganizavimo principus.

Civilinis kodeksas yra bendrasis teisės aktas ir Civilinio kodekso 2.97 str. 9 dalyje yra numatyta, kad atskirų juridinių asmenų reorganizavimo ypatumus gali nustatyti įstatymai, reglamentuojantys atskiras juridinių asmenų teises formas²⁸, todėl konkrečių teisinių formų juridinių asmenų reorganizavimą detaliau reglamentuoja kiti teisės aktai: Akcinių bendrovių įstatymas, Kooperatinių bendrovių įstatymas²⁹, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas³⁰, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas³¹. Tačiau kaip minėta skyriaus pradžioje, nagrinėjamos temos atžvilgiu, mums yra svarbus būtent bendrovės veiklos ypatumus nustatantis specialusis teisės aktas – Akcinių bendrovių įstatymas, kurio 2 str. 2 d. teigia, kad minėtas įstatymas reglamentuoja tik ribotos civilinės atsakomybės privačių juridinių asmenų reorganizavimą (privataus juridinio asmens akcijų savininku gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo)³².

Pirmoji šio įstatymo redakcija buvo patvirtinta 1990 m. liepos 30 d.³³ ir šioje redakcijoje buvo sutapatintos „reorganizavimo“ ir „pertvarkymo“ sąvokos. Įstatyme numatyta, kad „uždaroji akcinė bendrovė gali būti reorganizuojama į akcinę bendrovę įregistruojant jos akcijas atitinkamuose valstybės organuose, pakeičiant bei perregistruojant jos įstatus“³⁴. Tačiau sąvokos „reorganizavimas“ ir „pertvarkymas“ nėra tapačios, jos reiškia skirtingus procesus. Pertvarkymas

²⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262.

²⁷Civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 1964 Nr. 19-138.

²⁸Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262.

²⁹Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2296.

³⁰Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas// Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-752

³¹Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas// Valstybės žinios, 2004, Nr. 4-24.

³²Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574.

³³Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-594.

³⁴Ten pat. 10 str. 8 d.

nėra juridinio asmens reorganizavimas, kadangi pertvarkant juridinį asmenį, jis tik pakeičia teisinę formą, kai naujos teisinės formos juridinis asmuo perima visas pertvarkytojo juridinio asmens teises ir pareigas³⁵, tuo tarpu reorganizavimas – juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros. Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad šioje įstatymo redakcijoje pats reorganizavimo procesas nėra detaliau reglamentuojamas.

1994 m. liepos 5 d. patvirtintas naujas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas³⁶. Šioje redakcijoje reorganizavimo sąvoka vis dar tapatinama su pertvarkymo sąvoka. Reorganizavimas apibrėžiamas kaip „bendrovės kaip juridinio asmens pertvarkymas be likvidavimo procedūros (10 str. 1 d.)“. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, jog šioje įstatymo redakcijoje reorganizavimo samprata ir pats reorganizavimo procesas reglamentuojami daug detaliau (numatyti reorganizavimo proceso etapai, sprendimo reorganizuoti bendrovę priėmimo tvarka ir pan.). Taip pats įstatymas numatė du reorganizavimo būdus – jungimą (numatyti du jungimo būdai: prijungiant kitas bendroves arba įsteigiant naują bendrovę) ir skaidymą (numatyti trys skaidymo būdai: bendrovę išdalijant kitoms bendrovėms, iš bendrovės steigiant naujas bendroves ir iš bendrovės atskiriant dalį, kuri prijungiama prie kitos bendrovės), kurie atitiko Trečiosios ir Šeštosios direktyvos nuostatas³⁷.

2000 m. liepos 13 d. pasirodė nauja Akcinių bendrovių įstatymo redakcija, kuri galiojo iki 2004 m. sausio 1 d.³⁸. Visgi pertvarkymas toliau priskiriamas reorganizavimui, nurodoma, kad bendrovės gali būti reorganizuojamos jas jungiant, skaidant ar pertvarkant, o atskyrimas įvardijamas kaip vienas iš skaidymo būdų³⁹, todėl būtina atkreipti dėmesį, kad nors ši įstatymo redakcija buvo lygiagrečiai rengiama su naujuoju Civiliniu kodeksu, tačiau šių dviejų teisės aktų normos nebuvo suderintos. Todėl iki pat 2004 m. sausio 1 d. tęsėsi ilga diskusija, ar tam tikros Akcinių bendrovių įstatymo normos prieštarauja Civilinio kodekso normoms, ar kaip tik – detalizuoja jas.

2004 m. sausio 1 d. buvo priimta naujoji Akcinių bendrovių įstatymo redakcija, kuri detaliai reglamentuoja bendrovių reorganizavimo procesą, nustato bendrovių reorganizavimo pagrindus bei vykdymo etapus, nustato bendras bendrovių reorganizavimo vykdymo taisykles⁴⁰. Taip pat būtina pabrėžti, kad šioje įstatymo redakcijoje yra atskirtos „reorganizavimo“ ir

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262.

³⁶ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1046.

³⁷ Ten pat.

³⁸ Ten pat.

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. Atitaisymas skelbtas 2004, Nr. 33.

„pertvarkymo“ sąvokos. Akcinės bendrovės pertvarkymas yra detaliam reglamentuojamas minėto įstatymo 72 str.

2011 m. birželio 21 d. buvo priimtas įstatymas Nr. XI-1489⁴¹, kuris pakeitė daugelį su bendrovių reorganizavimu susijusių straipsnių. Pakeitimai susiję su bendrovių reorganizavimu. Šiais pakeitimais buvo siekiama įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/109/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvų 77/91/EEB, 78/855/EEB ir 82/891/EEB bei Direktyvos 2005/56/EB nuostatas dėl ataskaitų bei dokumentų rengimo ir teikimo reikalavimų jungiant ir skaidant bendroves⁴².

Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai įsigaliojo 2011 m. birželio 30 d. Išanalizavus įsigaliojusius pakeitimus, galima teigti, kad tam tikrais aspektais šie įstatymo pakeitimai supaprastino reorganizavimo procesą. Tiesiog reorganizavimo procesą galima atlikti greičiau ir ne taip sudėtingai – paprasčiau skelbti ir gauti informaciją apie reorganizavimo detales, tam tikrais atvejais sutrumpėja reorganizavimui rengtinų dokumentų sąrašas, palengvėja susijusių sprendimų priėmimas visuotiniuose akcininkų susirinkimuose⁴³. Ištaisyti tam tikri sąvokų netikslumai: aiškiai atskirtos reorganizuojamos ir dalyvaujančios reorganizavime bendrovių sąvokos. Aiškiai nustatyta, kad reorganizavime gali dalyvauti tik tos pačios teisinės formos bendrovės⁴⁴, tuo tarpu iki šių pakeitimų galiojusiam Akcinių bendrovių įstatyme, aiškiai nustatyta nebuvo, ar akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė gali dalyvauti tame pačiame reorganizavime. Kadangi buvo kilę daug praktinių problemų, nes teisės normos buvo interpretuojamos nevienodai, įstatymų leidėjas įvedė reikiama teisinį aiškumą – aiškiai įtvirtino ribojimą uždarosioms akcinėms bendrovėms jungtis su akcinėmis bendrovėmis ir draudimą skaidyti vienos teisinės formos bendrovę į kitos teisinės formos bendroves⁴⁵. Todėl jeigu norima atlikti skirtingų formų bendrovių reorganizavimą, pirmiausia reikia atlikti bendrovės pertvarkymą į reikalingos teisinės formos bendrovę. Tik pabaigus bendrovės pertvarkymą bus galima vykdyti reorganizavimą.

⁴¹Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymo 20, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 74 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 65¹, 70¹ straipsniais ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2011, Nr. 81-3966.

⁴² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 74 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 65¹ ir 70¹ straipsniais ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas// prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=398130 [prisijungta: 2013-01-17]

⁴³GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2011, Nr. 9.P. 25.

⁴⁴Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574. 61 str. 3d.

⁴⁵GRADAUSKAITĖ Jurga, Juridinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2011, Nr. 9.P. 25.

Labai svarbūs pakeitimai susiję su informacijos skelbimu ir keitimusi informacija. Įtvirtinta galimybė reorganizavimo sąlygas (pagrindinį rengtiną dokumentą) skelbti internete (žinoma, išliko ir galimybė teikti atspausdintą reorganizavimo sąlygų versiją Juridinių asmenų registrai)⁴⁶. Taip pat nustatyta pareiga Juridinių asmenų registrai: šis gautas reorganizavimo sąlygas arba interneto svetainės nuorodą, kurioje yra skelbiamos reorganizavimo sąlygos, turi skelbti visą laikotarpį nuo jų gavimo iki reorganizavimo pabaigos, taip pat privalo neatlygintinai sudaryti sąlygas susipažinti su šia informacija⁴⁷. O jeigu akcininkas sutinka, jam supažindinimui dokumentai gali būti atsiųsti jo nurodytu elektroniniu paštu⁴⁸.

Taip pat numatyta galimybė rengti mažiau dokumentų. Neatsižvelgiant koku būdu reorganizuojama (sujungiant ar prijungiant, išdalijant ar padalijant), bendrovė, jei visi visų (tiek reorganizuojamos, tiek reorganizavimo procese dalyvaujančios) bendrovių akcininkai sutinka, tarpinės finansinės ataskaitos galės būti nerengiamos⁴⁹. Taip pat leidžiama nerengti tarpinių finansinių ataskaitų, jei reorganizuojamos ar reorganizavime dalyvaujančios akcinės bendrovės akcijomis leista prekiauti reguliuojamojo rinkoje (kadangi šias tarpines ataskaitas rengia kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir yra sudaryta galimybė su jomis susipažinti)⁵⁰. Tuo tarpu anksčiau vykdant bendrovės reorganizavimą reikėjo sudaryti sąlygas tiek akcininkams tiek ir kreditoriams susipažinti su bendrovės finansinių ataskaitų rinkiniais ir tarpinių finansinių ataskaitų buvo leidžiama nerengti, tik jei reorganizavimas būdavo vykdomas skaidymo būdu ir su tuo sutikdavo visi bendrovių akcininkai⁵¹.

Kitas pakeitimas – visų akcininkų sutikimu galima nerengti rašytinių reorganizavimo ataskaitų ne tik skaidymo atveju, bet ir vykdant reorganizavimą kitais būdais⁵². Anksčiau buvo privalu rengti rašytines reorganizavimo ataskaitas (jas rengdavo reorganizavimo proceso dalyvių valdymo organai). Žinoma, buvo numatytos išimtys, kada galima nerengti rašytinių ataskaitų: reorganizuojant skaidymo būdu, supaprastinto reorganizavimo atvejais ir visiems akcininkams sutikus.

Dar viena naujovė yra susijusi su bendrovės reorganizavimu išdalijimo būdu. Dabar nebėra būtinas reorganizuojamos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimas reorganizavimo sąlygoms. Pakanka tik to, kad tokį sprendimą priimtų reorganizavime

⁴⁶Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 62 str. 2 d.

⁴⁷Ten pat. 63 str. 12 d.

⁴⁸Ten pat.

⁴⁹GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2011, Nr. 9.P. 25.

⁵⁰Ten pat.

⁵¹Ten pat.

⁵²GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2011, Nr. 9.P. 27.

dalyvaujančių bendrovių visuotiniai akcininkų susirinkimai⁵³. Žinoma, kad būtų galima pasinaudoti šia galimybe yra numatyta būtinųjų sąlygų visuma: bendrovės, kurios liks po reorganizavimo, turi turėti visas skaidomos bendrovės akcijas, turi būti tinkamai paskelbta apie reorganizavimą ir sudaryta galimybė susipažinti su reorganizavimo dokumentais suinteresuotiems asmenims (būtina laikytis įstatymo keliamų reikalavimų)⁵⁴. Taip pat, vadovaujantis naujaisiais Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimais, jei visi akcininkai sutinka, galima neskelbti apie esminius turto, teisių ir prievolių pasikeitimus⁵⁵.

Apibendrinant ir vadovaujantis aukščiau išdėstytais argumentais, akivaizdu, kad vykdant bendrovės reorganizavimą reikia vadovautis Akcinių bendrovių įstatymu (specialusis teisės aktas) bei Civilinio kodekso VIII skyriuje įtvirtintais pagrindiniais juridinių asmenų reorganizavimo principais (bendrasis teisės aktas). Šiuos abu teisės aktus reikia vertinti sistemiškai – vadovautis Akcinių bendrovių įstatymu ir atsižvelgti į Civiliniame kodekse įtvirtintus pagrindinius juridinių asmenų reorganizavimo principus. Taip pat būtina paminėti, kad tiek naujojo Civilinio kodekso nuostatos, kurios reglamentuoja juridinių asmenų reorganizavimą, yra suderintos su Europos Sąjungos teisėje keliamais reikalavimais, tiek atitinkamai suderintos ir Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios akcinių bei uždarytųjų akcinių bendrovių reorganizavimą.

1.3. Bendrovių reorganizavimo samprata ir būdai

Išvertus iš prancūzų kalbos, žodis reorganizavimas reiškia pertvarkymą, organizavimą iš naujo⁵⁶. Teisinio reorganizavimo termino Europos Sąjungos teisėje praktiškai neaptiksi. Bendroji reorganizavimo sąvoka tiesiog nenaudojama, tuo tarpu Civilinis kodeksas 2.95 str. 2 d. įtvirtina bendrąją reorganizavimo sampratą: reorganizavimas – tai juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros⁵⁷. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad šis juridinio asmens pasibaigimo būdas yra ypatingas, kadangi juridinio asmens veikla nesibaigia, o pereina kitai bendrovei. Kitai bendrovei pereina reorganizuotos bendrovės teisės, pareigos ir turtas. Kadangi reorganizuojamo juridinio asmens turtas, teisės ir pareigos pereina kitai bendrovei, nereikalingos likvidavimo procedūros: „bendrovė, nustoja egzistuoti be jos atskiro išformavimo proceso, susijusio su jos

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 63 str. 5 d.

⁵⁵ Ten pat.

⁵⁶ Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=reorganizacija&wid=16997> [prisijungta: 2013-04-11]

⁵⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

turto pardavimu bei paskirstymo kreditoriams ir akcininkams: kadangi visas turtas pereina bendrovei teisių perėmėjai⁵⁸.

Jeigu peržvelgsime Akcinių bendrovių įstatymo nuostatas, reglamentuojančias bendrovių reorganizavimą, mes nerasime konkrečiai nurodytų būdų, kaip bendrovės gali būti reorganizuojamos, tačiau randame nuorodą į Civilinį kodeksą. Civilinio kodekso 2.97 straipsnio 1 dalis išskiria du reorganizavimo būdus: jungimą ir skaidymą⁵⁹. Kiekvienas būdas yra skirstomas į dar dvi rūšis.

Pagal tai, ar reorganizuojant yra sukuriamas naujas juridinis asmuo ar ne, Civilinio kodekso 2.97 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad galimi juridinių asmenų jungimo būdai yra prijungimas ir sujungimas⁶⁰. Nors prijungimo ir sujungimo sąvokos skamba panašiai, tačiau tai skirtingos procedūros. Bendrovės reorganizavimą atliekant prijungimo būdu, naujas juridinis asmuo nėra sukuriamas, kadangi vienas ar daugiau juridinių asmenų yra prijungiamas prie kito juridinio asmens, kuriam pereina visos reorganizuojamo juridinio asmens teisės ir pareigos⁶¹. Tuo tarpu atliekant bendrovės reorganizavimą sujungimo būdu, yra sukuriamas naujas juridinis asmuo. Civilinio kodekso 2.97 str. 4 dalis numato, kad sujungimas – tai dviejų ar daugiau juridinių asmenų susivienijimas į naują juridinį asmenį, kuriam pereina visos reorganizuotų juridinių asmenų teisės ir pareigos⁶². Taigi šiuo atveju, vietoj dviejų anksčiau egzistavusių savarankiškų juridinių asmenų sukuriamas vienas naujas.

Reikia pabrėžti, kad bet kuriuo atveju po bendrovės reorganizavimo jungimo būdu (ar tai būtų sujungimas, ar prijungimas) lieka vienintelis (naujai sukurtas ar iki reorganizavimo egzistavęs ir tęsiantis veiklą) juridinis asmuo, kuriam pereina reorganizuotų ir tokiu būdu pasibaigusių kitų - sujungtų ar prijungtų – juridinių asmenų teisės, pareigos ir turtas⁶³.

Analizuojant skaidymo būdus, pastebime, kad pagal tą patį požymį (sukuriamas naujas juridinis asmuo ar ne) skaidymas gali būti atliekamas išdalijimo arba padalijimo būdu. Išdalijimo būdu reorganizuojamo juridinio asmens teisės ir pareigos atitinkamomis proporcijomis yra išdalijamos kitiems veikiantiems juridiniams asmenims⁶⁴. Atliekant reorganizavimą tokiu būdu, naujas juridinis asmuo nesukuriamas, reorganizuojamas juridinis asmuo savo veiklą užbaigia

⁵⁸ EDWARDS, V. Europos Sąjungos bendrovių teisė. Vilnius: Eugrimas, 2002.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Ten pat. 2.97 str. 3 d.

⁶² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁶³ GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 4. P. 34-35.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.97 str. 6 d.

savo teises ir pareigas perduodamas kitiems jau egzistuojantiems juridiniams asmenims⁶⁵. Tuo tarpu skaidant bendrovę padalijimo būdu, bendrovės pagrindu įsteigiami nauji juridiniai asmenys. Vieno reorganizuojamo juridinio asmens pagrindu įsteigi du ar daugiau juridinių asmenų, kurioms tam tikromis dalimis pereina reorganizuoto juridinio asmens teisės ir pareigos⁶⁶.

Šiek tiek plačiau paanalizuokime naujų bendrovių steigimą reorganizuojant bendroves. Šiuo atveju mums yra įdomios sujungimo ir padalijimo būdu reorganizuojamos bendrovės. Kaip minėta anksčiau, reorganizuojant bendroves sujungimo būdu yra reorganizuojamos dvi ar daugiau bendrovių, kurios savo turtą bei įsipareigojimus perduoda vienai naujai įsteigiamai bendrovei. Tuo tarpu reorganizuojant bendroves padalijimo būdu yra reorganizuojama viena bendrovė, kuri savo veiklą baigia ir savo turtą, teises ir prievoles perduoda dviem ar daugiau naujai steigiamoms bendrovėms. Taigi abiem atvejais turime bendrovių reorganizavimą steigiant naujas bendroves. Naujų bendrovių steigimą reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymas. Todėl šiuo teisės aktu turi būti vadovaujamosi reorganizuojant bendroves jungimo ar padalijimo būdais ir steigiant naujas bendroves. Tačiau minėtame teisės akte nustatyta naujų bendrovių steigimo tvarka reikia vadovautis tiek, kiek ji neprieštarauja reorganizavimo pagrindu naujai steigiamų bendrovių nustatytai tvarkai. Iki sprendimo reorganizuoti bendrovę, reorganizuojamos bendrovės turi atlikti veiksmus, kurie yra privalomi steigiant naujas bendroves: sudaryti steigimo sutartį arba steigimo aktą ir parengti bendrovės įstatus. Reorganizuojamos bendrovės akcininkai tampa naujų po reorganizavimo veiksiančių bendrovių steigėjais.

Reikia paminėti, kad reorganizuojamos bendrovės perduoda turtą, kurio pagrindu ir yra steigiamos naujos bendrovės. Būtent iš šio perduoto turto yra apmokamos naujai steigiamų bendrovių akcijos ir formuojamas steigiamų bendrovių įstatinis kapitalas. Taigi reorganizavimo pagrindu naujai steigiamų bendrovių įstatinis kapitalas yra formuojamas iš reorganizuojamų bendrovių nuosavo kapitalo. Nėra nustatytos lubos bendrovių įstatiniam kapitalui, tačiau jis negali būti mažesnis negu Akcinių bendrovių įstatyme nustatytas minimalus įstatinio kapitalo dydis⁶⁷.

Kaip minėta anksčiau, vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymu, steigiant naują bendrovę bendrovės steigėjai turi sudaryti bendrovės steigimo sutartį arba bendrovės steigimo aktą. Tačiau tokie aktai nėra sudaromi reorganizuojant bendroves jungimo ir padalijimo būdu. Kadangi pagrindas, kuriuo steigiamos naujos bendrovės yra reorganizuojamų bendrovių valdymo

⁶⁵GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 4. P. 34-35.

⁶⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.97 str. 7 d.

⁶⁷Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 2 str. 4 d.

organų rengiamos reorganizavimo sąlygos⁶⁸. Reikalavimai šių sąlygų rengimui pateikti Akcinių bendrovių įstatyme.

Tuo tarpu padalijimo būdu reorganizuojant įmonę, vienos bendrovės pagrindu steigiamos dvi ar daugiau bendrovių. Kaip ir aukščiau minėtame variante, čia taip pat turi būti parengtos bendrovės reorganizavimo sąlygos, kuriose turi būti aprašytas visas reorganizuojamos bendrovės turtas, teisės ir prievolės ir jų pasiskirstymas po reorganizavimo naujai steigiamoms bendrovėms.

Svarbus aspektas tas, kad reorganizavimo pagrindu naujai steigiamų bendrovių įstatuose nebus pateikiama informacija apie tai, kaip keičiamos po reorganizavimo pasibaigiančių bendrovių akcijos į po reorganizavimo naujai steigiamų bendrovių akcijas, todėl tokia informacija privalo būti patekta reorganizavimo sąlygose.

Naujai steigiamų bendrovių įstatai turi būti parengti tokiais terminais, kad nebūtų pažeistos reorganizuojamų bendrovių akcininkų ir kreditorių teisės. Akcinių bendrovių įstatymas numato pareigą kiekvienai reorganizuojamai ir reorganizavime dalyvaujančiai bendrovei viešai informuoti apie numatomą vykdyti reorganizavimą ir sudaryti galimybę akcininkams ir kreditoriams susipažinti su reorganizavimo sąlygomis, po reorganizavimo naujai sukuriamų bendrovių įstatais ir kitais dokumentais⁶⁹.

Tiek reorganizuojant bendroves sujungimo, tiek padalijimo būdu, steigiamos/ steigiamų naujos/naujų bendrovės/bendrovių įstatus rengia visų reorganizuojamų bendrovių valdybos arba vadovai, jei valdybos bendrovėse nesudaromos.

Kitas žingsnis – visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimas, kuriame išrenkami naujos bendrovės valdymo organai, taip pat įvykdomos kitos bendrovės steigimo sutartyje ar steigimo akte nustatytos prievolės⁷⁰.

Atlikus visus aukščiau minėtus veiksmus – patvirtinus bendrovės reorganizavimo sąlygas, naujai steigiamos bendrovės įstatus, sušaukus visuotinį akcininkų susirinkimą ir jame išrinkus naujos bendrovės valdymo organus, įvykdžius kitus reorganizavimo sąlygose numatytus reikalavimus – reorganizavimo pagrindu steigiamą bendrovę gali būti registruojama Juridinių asmenų registre. Iš esmės reorganizavimo pagrindu naujai steigiamų bendrovių registravimo Juridinių asmenų registre tvarka niekuo nesiskiria nuo naujai steigiamų bendrovių registravimo tvarkos⁷¹.

⁶⁸ Ten pat. 63 str.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 65 str. 1 d.

⁷⁰ Ten pat. 69 str. 3 d.

⁷¹ Juridinių asmenų registro nuostatai, patvirtinti 2007 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 93// Valstybės žinios, 2007 Nr. 15-537.

Reorganizuojant bendroves sujungimo ar padalijimo būdu naujai steigiamų bendrovių įsteigimo momentas sietinas su jų įregistravimo Juridinių asmenų registre momentu⁷². Taip pat šis momentas laikytinas ir bendrovių reorganizavimo pabaiga. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad reorganizuojant bendrovę padalijimo būdu, reorganizavimas bus baigtas tik tada, kai bus įregistruotos visos naujai steigiamos bendrovės⁷³.

Taigi viską apibendrinant, galima daryti išvadas, kad reorganizavimo būdu naujų bendrovių steigimo tvarka iš esmės nesiskiria nuo įprastos bendrovių steigimo tvarkos, tačiau yra išskiriami tam tikri ypatumai, susiję su naujai steigiamos bendrovės dokumentų rengimo ir registravimo tvarka, tokie kaip: reorganizuojant bendroves jungimo ir padalijimo būdu yra rengiamos reorganizavimo sąlygos, tačiau steigėjai nesudaro bendrovės steigimo sutarties ar bendrovės steigimo akto; ne naujai steigiamos bendrovės įstatuose, o būtent reorganizavimo sąlygose bus pateikta informacija apie tai, kaip keičiamos po reorganizavimo pasibaigiančių bendrovių akcijos į po reorganizavimo naujai steigiamų bendrovių akcijas ir kt.

Pagrindinis skirtumas reorganizuojant bendroves prijungimo ar išdalijimo būdu nuo reorganizuojant bendroves sujungimo ar padalijimo būdu yra tas, kad tokiais būdais reorganizuojant bendroves naujos bendrovės nesteigiamos. Reorganizuojant bendroves prijungimo ar išdalijimo būdu, reorganizuojamos bendrovės savo turtą, teises ir prievoles perduoda veikiančioms bendrovėms, kurios po reorganizavimo tęsia savo veiklą.

Reorganizuojant bendrovę prijungimo būdu, reorganizuojama bendrovė yra prijungiama prie kitos bendrovės, todėl visas reorganizuojamos bendrovės turtas, teisės ir prievolės pereina šiai bendrovei. Mainais už perduotą turtą, reorganizuotos bendrovės akcininkai gauna veiklą tęsiančios bendrovės akcijas. Tuo tarpu situacija, reorganizuojant bendrovę išdalijimo būdu, šiek tiek skiriasi, kadangi reorganizuojamos bendrovės turtas, teisės ir prievolės yra paskirstomos dviem ar daugiau bendrovių (proporcingai arba ne). Manais, žinoma, reorganizuotos bendrovės akcininkai gauna tų bendrovių akcijų.

Kaip aptarta anksčiau, pagrindinis dokumentas, kuriuo vadovaujamasi reorganizuojant bendroves yra reorganizavimo sąlygos. Jose turi būti pateikta visa informacija apie bendrovių reorganizavimo eigą ir vykdymo tvarką.

Kadangi reorganizuojant bendroves prijungimo ir išdalijimo būdais naujos bendrovės nėra steigiamos, todėl vienas pagrindinių šių reorganizavimo vykdymo būdų ypatumas yra tas, kad dėl

⁷²Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 69 str. 1 d.

⁷³Ten pat. 6, 69 str. 1 d.

vykdomo reorganizavimo prijungimo ar išdalijimo būdu turi būti keičiami reorganizavime dalyvaujančių bendrovių įstatai. Taip siekiama užtikrinti reorganizuojamų bendrovių akcininkų teises.

Informacija, kaip turi būti keičiamos po reorganizavimo pasibaigiančių bendrovių akcijos į po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių akcijas, bendrovių valdymo organai privalo pateikti reorganizavimo sąlygose⁷⁴.

Taip pat svarbu paminėti, kad ne tik reorganizuojamų bendrovių įstatai turi būti keičiami, bet ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės visuotinis akcininkų susirinkimas, priimdamas sprendimą dėl bendrovių reorganizavimo prijungimo ar išdalijimo būdais, turi pakeisti po reorganizavimo tęsiančių veiklą bendrovių įstatus⁷⁵. Po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių įstatų pakeitimai yra neatsiejama bendrovių reorganizavimo sąlygų dalis. Atkreiptinas dėmesys, kad valdymo organai sprendžia kiekvienu konkrečiu atveju, kokie pakeitimai turi būti daromi po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių įstatuose, tačiau visais atvejais bendrovių įstatuose privalo būti daromi pakeitimai dėl bendrovės akcijų skaičiaus. Kadangi po reorganizavimo veiklą tęsiančios bendrovės akcininkais tampa ir reorganizuojamų bendrovių akcininkai, todėl bendrovių įstatų pakeitimas yra būtinas, norint užtikrinti naujų akcininkų teises.

Bendrovės reorganizavimas prijungimo būdu yra laikomas baigtu, kai yra įregistruojami po reorganizavimo veiklą tęsiančios bendrovės įstatų pakeitimai, o reorganizuojant bendrovę išdalijimo būdu, kai įregistruojami visų po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių įstatų pakeitimai⁷⁶.

Taigi esminiai vykdymo ypatumai, susiję su bendrovių reorganizavimu prijungimo ir skaidymo būdais, yra tai, jog reorganizuojamos bendrovės visos arba dalimis yra prijungiamos prie po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių ir yra keičiami po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių įstatai.

Grįžtant prie bendrųjų reorganizavimo būdų aspektų, svarbu atkreipti dėmesį, kad Civilinis kodeksas nustato, jog skirtingų teisinių formų juridiniai asmenys negali dalyvauti reorganizavime, nebent specialieji atskiras juridinių asmenų teisinės formas reglamentuojantys įstatymai nustatytų kitaip⁷⁷. Todėl, pvz., negalima reorganizuoti padalijimo būdu uždarosios akcinės bendrovės į kooperatinę bendrovę. Tačiau Akcinių bendrovių įstatyme galime rasti išimtį,

⁷⁴Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 63 str. 1 d. 4 ir 5 pt.

⁷⁵Ten pat.

⁷⁶Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574, 6, 69 str. 1 d.

⁷⁷GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 4.P. 35.

kuri leidžia reorganizavime dalyvauti uždarosioms akcinėms bendrovėms ir akcinėms bendrovėms. Todėl sujungti uždarąją akcinę bendrovę ir akcinę bendrovę mes galime, kadangi tą leidžia įstatymas.

Vykdamas reorganizavimą juridinis asmuo pasibaigia, kai yra išregistruojamas iš Juridinių asmenų registro. Tačiau galimi atvejai, kai norima atidalyti nuo veikiančio juridinio asmens kitą juridinį asmenį, perleidžiant jam dalį juridinio asmens teisių, pareigų ir turto, tačiau taip pat ketinant tęsti ir pirmojo juridinio asmens veiklą⁷⁸, todėl teisės literatūroje prie reorganizavimo būdų kartais minimas atskyrimas⁷⁹. Nors Civiliniame kodekse apie atskyrimą nieko nesakoma, tačiau Akcinių bendrovių įstatymo 71 str. išskiria bendrovės atskyrimą kaip atskirą ir savarankišką procesą⁸⁰. Atskyrimas – tai procesas, kurio metu atskiriama veikiančios bendrovės dalis ir tai daliai priskirtų turto, teisių bei pareigų pagrindu kuriama viena arba kelios tos pačios teisinės formos naujos bendrovės. Atskyrimui *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso ir Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios reorganizavimą padalijimo būdu⁸¹. Atskyrimas tiesiogiai mūsų teisės aktuose nėra įvardintas kaip vienas iš reorganizavimo būdų, nors iš esmės vykdomas pagal tokias pat procedūras kaip ir skaidymas. Tačiau jeigu panagrinėtume reorganizavimo ir atskyrimo sampratą jos vis dėl to skiriasi. Esminis skirtumas, atskyrimo būdu reorganizuojant bendrovę, po reorganizavimo ši tęsia veiklą, nėra vienas juridinis asmuo nenustoja egzistavęs. Taigi atskyrimas neturi reorganizavimui būdingo esminio bruožo (nė vienas juridinis asmuo nesibaigia) ir neatitinka Civilinio kodekso 2.95 str. 2 d. įtvirtintos reorganizavimo sąvokos⁸². Iš to sprendžiant, atskyrimas neturėtų būti laikomas vienas iš bendrovės reorganizavimo būdų, o bendrovės atskyrimo dokumentuose bei juridinių asmenų registro informacijoje vykdoma procedūra turi būti įvardinta kaip atskyrimas, o statusas – kaip atskyrimo dalyvaujančio juridinio asmens⁸³. Būtina pabrėžti, kad atskirtos gali būti tik tos pačios teisinės formos bendrovės (nuo akcinės bendrovės negalima atskirti uždarosios akcinės bendrovės). Tačiau bendrovių atskyrimo klausimu daugelis teisininkų nesutaria. Pagrindinis argumentas, kodėl atskyrimas turėtų būti priskiriamas kaip vienas iš reorganizavimo būdų yra tas, kad atskyrimo procedūroms yra paraleliai taikomos Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, reglamentuojančios reorganizavimą padalijimo būdu. Ir kad atskyrimo būdas gana dažnai

⁷⁸Ten pat.

⁷⁹Civilinė teisė, Bendroji dalis. Vadovėlis. Justitia. Vilnius, 2009. P.-282.

⁸⁰Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. Atitaisymas skelbtas 2004, Nr. 33.

⁸¹Ten pat.

⁸²Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.95 str. 2 d.

⁸³GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 6.P. 22.

taikomas, siekiant atskirti kelias bendrovės vykdomas veiklas, kai dalį verslo norima parduoti ar tiesiog sumažinti skirtingų veiklų nešamą ekonominę riziką⁸⁴.

Reikia paminėti, kad Trečioji⁸⁵ ir Šeštoji direktyvos⁸⁶, reglamentuojančios akcinių bendrovių skaidymą bei jungimą, pateikia visų Civiliniame kodekse numatytų reorganizavimo būdų apibrėžimus. Šiose direktyvose pateikiami reorganizavimo būdų apibrėžimai – gana išsamūs, tuo tarpu mūsų Civiliniame kodekse jie yra žymiai abstraktesni. Žinoma, galime teigti, kad Civilinis kodeksas yra bendrasis teisės aktas, skirtas reorganizuoti visiems juridiniams asmenimis ir įtvirtinantis pagrindinius reorganizavimo principus, o konkrečios reorganizavimo būdų sampratos turėtų būti sukonkretintos, patikslintos specialiuose teisės aktuose. Tačiau jeigu pasiimsime specialųjį teisės aktą, Akcinių bendrovių įstatymą, kurio 61str. 1 d. teigia, kad bendrovės reorganizuojamos Civilinio kodekso nustatytais būdais⁸⁷, ir specialusis teisės aktas šių būdų papildomai nedetalizuoja.

1.4. Bendrovių reorganizavimo proceso ypatumai

Reorganizuojant bendroves itin svarbu tinkamai įvykdyti visus reikalavimus, kurie yra numatyti Akcinių bendrovių įstatyme ir Civiliniame kodekse. Šiuose įstatymuose įtvirtintų imperatyvių teisės normų nustatytų reikalavimų neįvykdymas yra vienas iš pagrindų teismui pripažinti reorganizavimą negaliojančiu. Pagrindinis dokumentas, kuriame atspindi reorganizavimo proceso eiga ir tvarka yra reorganizavimo sąlygos. Remiantis šiuo dokumentu yra reorganizuojami juridiniai asmenys.

1.4.1. Reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimas

Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 8 d. nustato, kad reorganizavimo sąlygose turi būti numatytas momentas, nuo kurio po reorganizavimo pasibaigiančios bendrovės turtas, teisės ir prievolės pereina po reorganizavimo veikiančioms bendrovėms⁸⁸. Minėto įstatymo 68 str. 1 d. įtvirtina bendrą nuostatą, kad momentas, kada pereina visas turtas, teisės ir prievolės po

⁸⁴Ten pat.

⁸⁵ 1978 n. spalio 9 d. Trečioji direktyva 78/855/EEB, pagrįsta sutarties 54 straipsnio 3 dalimi, dėl akcinių bendrovių jungimo//Oficialus Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36.

⁸⁶ 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštoji direktyva 82/891/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl akcinių bendrovių skaidymo//Oficialus Leidinys L 378, 1982 12 31, p. 47.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. Atitaisymas skelbtas 2004, Nr. 33.

⁸⁸Ten pat. 2004, Nr. 33. 63 str. 8 d.

reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms, yra naujai sukurtų bendrovių įregistravimas ar po reorganizavimo veiklą tęsiančių bendrovių pakeistų įstatų įregistravimas Juridinių asmenų registre⁸⁹. Turtas, teisės ir prievolės negali būti perduodamos anksčiau, nei užbaigiamas bendrovės reorganizavimo vykdymas. Taigi ruošiant reorganizavimo sąlygas, reorganizuojamų ir reorganizavime dalyvaujančių bendrovių valdymo organai gali numatyti ir kitą momentą, kada pereina reorganizuojamų bendrovių turtas, teisės ir prievolės po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms, tačiau Akcinių bendrovių įstatymas numato, kad reorganizavimo sąlygose gali būti numatytas tik vėlesnis turto, teisių ir prievolių perdavimo momentas nei bendrovės reorganizavimo užbaigimas⁹⁰.

Reorganizuojamos bendrovės turto perdavimas, be teisių ir prievolių perdavimo, yra vienas iš pagrindinių reorganizavimo ypatumų. Toks perduodamas bendrovės turtas yra pagrindas, kuriuo užtikrinamos reorganizuojamų bendrovių akcininkų teisės, kadangi po reorganizavimo, jei įsteigiamos naujos bendrovės, tai šių bendrovių akcijos proporcingai arba ne padalijamos reorganizuojamų bendrovių akcininkams, jeigu nėra steigiamos naujos įmonės, tai po reorganizavimo veiklą tęsiančios bendrovės perskaičiuoja savo akcijas ir tam tikrą dalį paskiria reorganizuotų bendrovių akcininkams. Paprastai reorganizuojamos bendrovės tiek kilnojamą, tiek nekilnojamą turtą perduodamas turto perdavimo–priėmimo aktais, kuriuose detalai nurodomas, koks turtas perduodamas, perduodamo turto vertė, su juo susijusios teisės ir prievolės, taip pat turto perdavimo tvarka ir terminai.

Reorganizuojamos bendrovės perduodamas turtas yra įvertinamas. Tokį turto vertinimą atlieką nepriklausomi turto vertintojai, į kuriuos bendru susitarimu kreipiasi reorganizuojamos bendrovės ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės valdymo organai ir kurie pateikia turto vertinimo ataskaitą. Turto vertintojai reorganizuojamos bendrovės turtą įvertina vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų vertinimo įstatymu, kuriame nustatyti turto vertės vertinimo principai, metodai, tvarka⁹¹.

1994 m. liepos 5 d. Akcinių bendrovių įstatyme buvo įtvirtinta imperatyvi nuostata, teigianti, kad reorganizavimo projekte privalo būti pateiktas bendrovės turto įvertinimas⁹². Šiuo klausimu prof. Juozas Bivainis teigė, kad „objektyvus visų turto dalių įvertinimas ypač svarbus tais reorganizavimo atvejais, kada akcininkų akcijos skirstomos veiksiančioms po

⁸⁹Ten pat. 68 str. 1 d.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 68 str.

⁹¹ Lietuvos Respublikos turto ir verslo pagrindų vertinimo įstatymas// Valstybės žinios, 2003 Nr. 38-1673.

⁹² Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1046.

reorganizavimo bendrovėms neproporcingai jų įstatiniam kapitalui. Būtent nuo įvertinimo priklauso, kiek ir kokios vertės akcijų gaus akcininkai. Neteisingai įvertinus turtą, sudaromos prielaidos vieniems akcininkams gauti „geresnes“ akcijas kitų akcininkų, gaunančių „blogesnes“ akcijas, sąskaita. Be to, neobjektyvus turto įvertinimas gali iškreipti kreditorių garantijas“⁹³. 1998 m. kovo 19 d. Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas sugriežtino ir sukonkretino reikalavimą atlikti turto vertinimą, bei nurodė, kad turto vertinimas atliekamas „Valstybės nustatyta tvarka“⁹⁴. Priėmus 2000 m. liepos 13 d. Akcinių bendrovių įstatymo redakciją, nebeliko reikalavimo reorganizavimo sąlygose pateikti turto vertinimą. Tačiau numatyta išankstinė imperatyvi sąlyga reorganizavimo sąlygų parengimui, kad bendrovių jungimo ir skaidymo atvejais reorganizavimo projektas gali būti parengtas tik po to, kai yra turto vertintojų įvertintas reorganizuojamų bendrovių turtas ir sudarytos šio turto vertinimo ataskaitos⁹⁵. Tuo tarpu 2004 m. sausio 1 d. priėmus naująją Akcinių bendrovių įstatymo redakciją, turto vertinimo atlikimas reorganizavimo tikslais nebėra imperatyvus. Žinoma, nurodoma, kad reorganizavimo sąlygose privalu pagrįsti akcijų keitimo santykį, o skaidymo atvejų – tiksliai aprašyti skaidomos bendrovės turtą, teises ir pareigas bei jų pasiskirstymą po reorganizavimo veikiančioms bendrovėms. Tačiau jeigu reorganizavimo metu, reorganizavime dalyvaujančios bendrovės leidžia naują akcijų emisiją, kuri yra apmokama reorganizuojamų bendrovių nepiniginiais įnašais, o Akcinių bendrovių įstatymas imperatyviai reikalauja, kad įstatinio kapitalo formavimo nepiniginiais įnašais atveju, šie įnašai būtų įvertinti nepriklausomų turto vertintojų⁹⁶, todėl neaišku ir nesuprantama, kodėl formuojant įstatinį kapitalą nepiniginiais įnašais reorganizavimo proceso metu minėtame įstatyme nėra numatytas analogiškas reikalavimas atlikti turto vertinimą. Nustatyti tikrąją turto ir įsipareigojimų vertę yra svarbu ne tik mokestiniais tikslais, tačiau grąžinant reikalavimą prieš reorganizavimą atlikti turto ir įsipareigojimų įvertinimą, taip būtų suvienodinamos paties Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, bei įvedamas papildomas saugiklis siekiant apsaugoti akcininkų mažumos ir kreditorių interesus.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, reorganizuojant bendrovę skaidymo būdu, tikslus turto įvertinimas yra labai svarbus. Jau minėta anksčiau, kad skaidymo būdu reorganizuojant bendrovę šios bendrovės turtas yra dalinamas po reorganizavimo veikiančioms

⁹³Bivainis J. Akcinių bendrovių įstatymo komentaras// Verslo teisė. 1996, Nr. 2-3, p. 263.

⁹⁴1996-02-14 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 244 „Dėl turto vertinimo metodikos“.

⁹⁵Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.

⁹⁶Ten pat. 8 str. 8 d.

bendrovėms. Rengiant reorganizavimo sąlygas ir yra sprendžiamas klausimas, koks konkretus reorganizuojamos bendrovės turtas bus perduodamas konkrečiai po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei. Reorganizavimo sąlygose turtas yra ne tik paskirstomas, tačiau privalu šiose sąlygose pagrįsti konkretaus turto priskyrimą konkrečiai po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kad reorganizuojant bendrovę skaidymo būdu, ne visas bendrovės turtas yra priskiriamas kuriai nors po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei. Tokius atvejus reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, tačiau svarbu atkreipti dėmesį į turto dalumo/ nedalumo aspektą: jei turtas, nepriskirtas ar neperduotas nė vienai po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei, yra dalus, jis yra perduodamas proporcingai, atsižvelgiant į reorganizuotos bendrovės turto dalį, kuri pagal reorganizavimo sąlygas buvo perduota po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei. Tuo tarpu, jei neperduotas turtas yra nedalus, jo neįmanoma padalinti, tada jis perduodamas ir už jį gautos piniginės lėšos yra padalinamos ta pačia tvarka⁹⁷, kaip ir bet koks dalus turtas.

Reorganizuojant bendrovę jungimo būdu teisių ir prievolių perdavimas neturėtų kelti jokių sunkumų, kadangi teisės ir prievolės nėra dalinamos ir perduodamos vienai bendrovei. Tuo tarpu, kai bendrovės reorganizuojamos skaidymo būdais, turime gerokai sudėtingesnę situaciją, kadangi teisės ir prievolės pereina ne vienai, o kelioms po reorganizavimo veiklą tęsiančioms ar reorganizavimo pagrindu naujai įsteigtoms bendrovėms. Tokiu atveju, vėlgi labai svarbus dokumentas yra reorganizavimo sąlygos, kadangi jose turi būti pateikiamas tikslus skaidomos bendrovės turto, teisių ir prievolių aprašymas ir jų paskirstymas po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms⁹⁸, numatomas momentas nuo kada pereina turtas, teisės ir prievolės po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms⁹⁹. Kartu su reorganizuojamos bendrovės turtu po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms pereina ir bendrovės teisės bei prievolės. Paprastai tokios teisės ir prievolės pereina atsižvelgiant į tai, kokią konkrečią reorganizuojamos bendrovės turto dalį gauna po reorganizavimo veiksiančios bendrovės, atsižvelgiama į konkretų turtą ir su juo susijusias teises ir prievoleles. Taip pat pasitaiko tokių atvejų, kai reorganizuojant bendrovės skaidymo būdu viena ar kelios prievolės lieka nepriskirtos kuriai nors po reorganizavimo veiksiančiai bendrovei. Tokius atvejus reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymo 68 str. 3 d., kuri teigia, kad tokiu atveju už tokią prievolę atsakys visos po reorganizavimo veiksiančios

⁹⁷Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914, 6, 68 str. 2 d.

⁹⁸Ten pat. 63 str. 1 d. 11 pt.

⁹⁹Ten pat. 63 str. 8 d.

bendrovės solidariai, tačiau numatytas atsakomybės ribojimas nuosavo kapitalo, priskirto kiekvienai po reorganizavimo veikiančiai bendrovei pagal reorganizavimo sąlygas, dydžiu¹⁰⁰.

Sukurkime ir paanalizuokime hipotetinį modelį, kai jungimesi dalyvauja Estijos ir Lietuvos įmonės. Estijoje registruota įmonė A sudaro jungimosi sutartį su Lietuvoje registruota įmone B. Sutarties sąlygos numato, kad Lietuvoje registruota įmonė B yra prijungiama prie Estijoje registruotos įmonės A, ir būtent įmonei A pereina visas įmonės B turtas, teisės ir pareigos. Natūralu, kad kyla klausimas, kaip turėtų tai būti perimta. Galimas variantas: įmonė A Lietuvoje įsteigia dukterinę bendrovę. Tokiu atveju, įmonės B jungimosi sąlygose turėtų būti numatyta, kad jos turtas, teisės ir pareigos pereina įmonės A dukterinei bendrovei Lietuvoje.

Susijungimo atveju, situacija būtų panaši, naujai įsteigta įmonė galėtų įsteigti filialą vienoje iš valstybių narių, kurioje yra viena iš pasibaigiančių įmonių, tada su pasibaigiančiomis įmonėmis būtų sudarytas turto, teisių ir pareigų perdavimo–priėmimo aktas. Jeigu modeliuotume situaciją pagal prieš tai pateiktą pavyzdį, tai Estijoje registruota įmonė A sudarytų susijungimo sutartį su Lietuvoje registruota įmone B. Pagal šią sutartį šios dvi įmonės susivienytų į naują įmonę C, kuri būtų įregistruota Estijoje. Tokiu atveju įmonės A ir B pasibaigtų nuo jų išregistravimo momento, o šių įmonių turtas, teisės ir pareigos pereitų įmonei C.

Pastarąjį hipotetinį modelį puikiausiai iliustruoja tarp ERGO draudimo grupės įmonių neseniai įvykusi reorganizacija: nuo 2013 metų sausio mėnesio ERGO Baltijos šalyse sujungė savo tris ne gyvybės draudimo bendroves į vieną Europos bendrovę – „ERGO Insurance“, ji Lietuvoje nauju pavadinimu veikia nuo sausio 14 d. – *ERGO Insurance SE Lietuvos filialas*¹⁰¹. O visas „ERGO Latvija“ AAS ir ADB „ERGO Lietuva“ turtas, teisės ir pareigos, įskaitant draudimo portfelius, nuo susijungimo datos perėjo ERGO Insurance SE.

1.4.2. Kreditorių interesų apsauga

Reorganizuojant bendrovę turto, teisių bei įsipareigojimų paskirstymas daro vienokią ar kitokią įtaką bendrovės kreditoriams. Todėl reorganizuojant bendroves, būtina užtikrinti ir reorganizuojamų bendrovių kreditorių apsaugą. Kaip minėta anksčiau, reorganizuojant bendroves yra perduodamos jų teisės ir prievolės kitoms po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms. Vadinasi, taip perkeliamos ir prievolės kreditoriams. Skolinių įsipareigojimų klausimas yra

¹⁰⁰Ten pat. 68 str. 3 d.

¹⁰¹Prieiga per internetą: <http://www.ergo.lt/lt/naujiena/316/del-pasirodziusios-informacijos-apie-adb-ergo-lietuva-veiklos-licencija> [prisijungta 2013-03-18]

išsprendžiamas reorganizavimo sąlygose, t.y. rengiant reorganizavimo sąlygas reorganizuojamų ir reorganizavime dalyvaujančių bendrovių valdymo organai numato, kuriai po reorganizavimo veiksiančiai bendrovei yra perduodami konkretūs įsipareigojimai. Taigi po reorganizavimo veiksianti bendrovė tampa atsakinga už skolinių įsipareigojimų vykdymą. Akcinių bendrovių įstatymo 66 str. 1 d. nustato reorganizuojamų dokumentų sąrašą, su kuriais turi teisę susipažinti reorganizuojamos bendrovės kreditoriai¹⁰². Kreditoriams turi būti sudaryta galimybė įvertinti galimus reorganizavimo padarinius ir, jeigu yra pagrįstas pagrindas manyti, kad kreditoriams priklausančių prievolių įvykdymas pasunkės būtent dėl vykdomo reorganizavimo, pvz., finansiškai stiprią bendrovę prijungus prie mokumo problemų turinčios bendrovės, gali pablogėti arba visiškai nutrūkti įsipareigojimų pirmosios bendrovės kreditoriams vykdymas, kreditoriai turės teisę reikalauti papildomo jų prievolių įvykdymo užtikrinimo¹⁰³. Žinoma, kad kreditorius galėtų pasinaudoti tokia teise, prievolė turi atsirasti ir nesibaigti iki viešo paskelbimo apie bendrovių valdymo organų sudarytas reorganizavimo sąlygas ir toks kreditoriaus reikalavimas turi būti pareikštas per Akcinių bendrovių įstatyme numatytą laikotarpį¹⁰⁴.

Svarbu paminėti, kad papildoma kreditorių interesų apsauga įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatymo 68 str. 4 d., kai bendrovės yra reorganizuojamos skaidymo būdu. Šiame straipsnyje numatyta, kad už visos ar dalies prievolės neįvykdymą solidariai atsakys visos po reorganizavimo veiksiančios bendrovės¹⁰⁵. Žinoma, kad kiltų solidari atsakomybė, turi būti tenkinamos šios sąlygos: kreditorius, kuriam priklauso neįvykdyta prievolė, pareiškia reikalavimą papildomam perduotos prievolės įvykdymo užtikrinimui ir tokios garantijos kreditoriui nebuvo suteiktos¹⁰⁶. Tačiau vėlgi, kaip minėta anksčiau, solidari atsakomybė yra ribojama pagal reorganizavimo sąlygas kiekvienai bendrovei priskirto reorganizuojamos bendrovės nuosavo kapitalo dyžiu¹⁰⁷.

Reikalavimai, susiję su papildomu prievolių užtikrinimu, turi įtakos reorganizavimo procesui, jo baigčiai. Notarai, prieš tvirtindami po reorganizavimo veiksiančių bendrovių dokumentus, reikalauja, kad bendrovė pateiktų informaciją apie tinkamą kreditorių informavimą, apie kreditorius, kurie pareikalavo papildomo prievolių užtikrinimo bei informacijos apie šių reikalavimų įvykdymą. Jeigu bus pareikštas reikalavimas papildomai užtikrinti kreditoriui priklausančios prievolės įvykdymą ir toks reikalavimas nebus patenkintas, jokie pateikti

¹⁰²Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 66 str. 1 d.

¹⁰³Ten pat. 66 str. 1d.

¹⁰⁴Ten pat. 66 str. 1 ir 2 d.

¹⁰⁵Ten pat. 68str. 4 d.

¹⁰⁶Ten pat. 68 str. 4 d.

¹⁰⁷Ten pat. 68 str. 3 d.

dokumentai Juridinių asmenų registro tvarkytojui nebus priimti. Jeigu kreditorius ir reorganizuojama bendrovė nesusitaria dėl prievolių įvykdymo papildomo užtikrinimo ir kreditorius kreipiasi į teismą, tada tenka laukt teismo sprendimo įsiteisėjimo, kad būtų galima kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją¹⁰⁸. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad kreditoriai, palyginus su smulkiaisiais akcininkais, turi daugiau galimybių faktiškai stabdyti reorganizavimo procesą. Žinoma, iškyla ir galimybė kreditoriams piktnaudžiauti savo teisėmis, nepagrįstai reikalaujant suteikti papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo.

1.4.3. Reorganizuojamos bendrovės teisių (leidimų, licencijų bei reikalavimo teisių) perdavimas

Reorganizavimo sąlygose taip pat privaloma aprašyti reorganizuojamos bendrovės teises ir nustatyti jų paskirstymą po reorganizavimo veikiančioms bendrovėms, taip pat nurodyti teisių perdavimo momentą¹⁰⁹. Susiduriame su leidimų bei licencijų perdavimo klausimu. Kadangi leidimai ir licencijos yra įstatymų nustatyta tvarka išduoti dokumentai, patvirtinantys, kad juridiniai asmenys gali imtis tam tikros rūšies veiklos, ir jų perdavimas galimas tik tuo atveju, jeigu tokio perdavimo galimybė yra numatyta teisės aktuose ar pačiame leidime, licencijoje¹¹⁰. Jeigu teisės aktai, reglamentuojantys leidimų ir licencijų išdavimą, nurodo, kad tokių leidimų ir licencijų perduoti negalima ir kad reorganizavimus bendrovę jie pasibaigia, tai po reorganizavimo veiksianti bendrovė turi kreiptis į kompetentingas institucijas dėl naujų licencijų ar leidimų išdavimo. Jeigu draudimo perduoti leidimus ir licencijas nesilaikoma, ir visgi šie yra perduodami, toks perdavimas gali būti traktuojamas kaip neteisėtas ir už tokius veiksmus gali kilti atsakomybė¹¹¹.

Tačiau teisė į įvairias nuolaidas ar lengvatas po reorganizavimo veiklą tęsiančioms bendrovėms pereina. Šiuo klausimu įdomi LAT 2005 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lisco Baltic Service“ vs. Klaipėdos valstybinė jūrų uostų direkcija¹¹². Šioje byloje ieškovas AB „Lisco Baltic Service“ kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo Klaipėdos valstybinės jūrų direkcijos 60 000 litų permokėtų uostų rinkliavų. Pasirodo, 2001 m. birželio 27 d. AB

¹⁰⁸Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 66 str. 4 d.

¹⁰⁹Ten pat. 63 str. 8,11 d.

¹¹⁰ RASTI saltini

¹¹¹ RASTI saltini

¹¹²LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395.

„Lietuvos jūrų laivininkystė“ buvo reorganizuota, vietoj jos įsteigtos dvi bendrovės „AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“ ir AB „Lisco Baltic Service“. AB „Lisco Baltic Service“ perėjo teisę gauti nuolaidas, mokant uostų rinkliavas, tačiau Klaipėdos valstybinė jūrų uostų direkcija nuolaidų ieškovui netaikė, pagrindinis atsakovų argumentas – po reorganizavimo įsteigtas AB „Lisco Baltic Service“ yra naujas juridinis asmuo ir nuolaidos mokant uostų rinkliavas jai netaikomos. LAT konstatavo, kad reorganizuotų bendrovių visas teises ir pareigas perima po reorganizavimo įsteigtos naujos ar veiklą toliau tęsiančios bendrovės. AB „Lisco Baltic Service“ buvo perduotos visos teisės ir pareigos, susijusios su jai perduotu turtu, teisėmis ir prievolėmis, šiai naujai įsteigčiai bendrovei perėmus reorganizuotos bendrovės turtą – laivus, ši bendrovė tapo ir laivų valdytoja, todėl atitinkamai perėmė ir teises bei pareigas, susijusias su perduotu turtu. Todėl perėjo ir teisė į nuolaidą krovinio rinkliavai, o Klaipėdos valstybinei jūrų uostų direkcijai išliko pareiga tokią nuolaidą taikyti.

Svarbu paminėti, kad kartu su reorganizuojamos bendrovės teisėmis po reorganizavimo naujai įsteigtoms ar veiklą toliau tęsiančioms bendrovėms taip pat perduodama ir reikalavimo teisė¹¹³. Taigi kaip minėta anksčiau reorganizuojamos bendrovių teisių paskirstymas yra numatomas reorganizavimo sąlygose, todėl vadovaujantis minėtomis reorganizavimo sąlygomis reorganizuojamos bendrovės reikalavimo teisės yra perleidžiamos po reorganizavimo veiklą tęsiančioms ar naujai įsteigtos bendrovėms, o Civiliniame kodekse reikalavimo teisės perleidimui nustatyta tvarka nėra taikoma.

Taip pat reorganizavimo pagrindu įsteigčiai naujai ar po reorganizavimo veiklą tęsiančiai bendrovei pereina ir reorganizuojamų bendrovių procesinės teisės. Tačiau procesinių teisių perėmimo galimybė yra tiesiogiai susijusi su materialųjų teisių perėmimo galimybe, todėl jeigu neleidžiama perimti atitinkamų materialųjų subjektinių teisių, tai ir procesinių teisių perėmimas yra negalimas¹¹⁴. Išregistravus bendrovę iš Juridinių asmenų registro (kaip minėta anksčiau, reorganizuojamos bendrovės veiklos pabaigos momentas sietinas su bendrovės išregistravimu¹¹⁵) atsiranda pagrindas procesinių teisių perėmimui. Civilinio proceso kodeksas numato, kad procesinių teisių perėmimas galimas bet kurioje stadijoje, tik bendrovė, kuri įsitraukia į procesą kaip procesinių teisių perėmėja, turi pagrįsti savo dalyvavimą procese¹¹⁶.

¹¹³ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 68 str. 1 d.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262. 108, 48 str. 1 d.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 69 str. 1 d.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262. 48 str. 1 d., 3 d.

Reorganizuojamos ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės visuotiniam akcininkų susirinkimui patvirtinus reorganizavimo sąlygas ir po reorganizavimo veiksiančių bendrovių įstatų ar jų pakeitimus yra laikoma, kad yra priimtas sprendimas reorganizuoti bendrovę¹¹⁷. Reorganizavimas vykdomas reorganizavimo sąlygose nustatyta tvarka ir būdais. Tačiau akcininkai gali nesutikti su parengtomis reorganizavimo sąlygomis ir gali manyti, kad reorganizavus bendrovę, remiantis parengtomis reorganizavimo sąlygomis, bus pažeistos jų teisės. Todėl akcininkai turi teisę nepatvirtinti reorganizavimo sąlygų. Reorganizavimo sąlygų nepatvirtinimas reiškia, kad nėra priimtas sprendimas reorganizuoti bendrovę. Taip pat reikia paminėti, kad akcijų keitimo santykis turi būti pagrįstas. Jokie teisės aktai nereglamentuoja akcijų keitimo tvarkos, ar koks turi būti akcijų keitimo santykis, todėl akcijų keitimo santykį pasirenka patys reorganizuojamų ir reorganizavime dalyvaujančių bendrovių valdymo organai. Gali susidaryti tokia situacija, kad keičiant reorganizuojamos bendrovės akcijas į naujas po reorganizavimo veiksiančių bendrovių akcijas, naujos akcijos bus mažesnės vertės nei turėtos anksčiau. Tačiau Akcinių bendrovių įstatymo 67 str. 5 d., kad toks atsiradęs skirtumas gali būti išmokėtas pinigais, tačiau šios išmokos dydis negali būti didesnis kaip 10 proc. akcininko gaunamų po reorganizavimo veiksiančių bendrovių naujų akcijų nominalios vertės¹¹⁸.

Kai juridinis asmuo pasibaigia (reorganizuojama bendrovė pasibaigia ją išregistravus iš Juridinių asmenų registro), tai yra pagrindas anuliuoti tos bendrovės akcijas. Tačiau reorganizuojamos bendrovės pabaiga yra siejama su po reorganizavimo naujai įsteigtomis arba veiklą tęsiančiomis bendrovėmis, konkrečiai, šių bendrovių naujų įstatų ar įstatų pakeitimų įregistravimu. Atlikus naujos bendrovės įregistravimą Juridinių asmenų registre, yra išleidžiama šios akcijų emisija, kuri, vadovaujantis reorganizavimo sąlygomis, yra paskirstoma reorganizuotos bendrovės akcininkams¹¹⁹. Dėl bendrovių, po reorganizavimo tebetęsiančių veiklą, įstatų pakeitimų įregistravimo, skirtumas tas, kad naujos akcijos neišleidžiamos, tiesiog akcijos yra perskaičiuojamos, atsižvelgiant į padarytus pakeitimus.

¹¹⁷Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914. 62 str. 3 d.

¹¹⁸Ten pat. 67 str. 5 d.

¹¹⁹Ten pat. 11 str. 2 d.

1.4.4. Bendrovių reorganizavimo pabaiga ir bendrovių reorganizavimo negaliojimas

Vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo 69 str. 1 d., reorganizavimas laikomas baigtu, kai įregistruojamos visos po reorganizavimo sukurtos naujos bendrovės ar įregistruojami visų tęsiančių veiklą bendrovių pakeisti įstatai¹²⁰. Taigi tai yra reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perėjimo momentas (žinoma, reorganizavimo sąlygos gali numatyti ir kitokį momentą). Kadangi reorganizuojama bendrovė, perdavusi savo turtą, teises ir prievoles, jau jokios veiklos nebevykdo, tai toks perdavimas yra reorganizuojamos bendrovės pasibaigimo pagrindas. Ir kaip jau minėta anksčiau, vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo 69 str. 5 d., bendrovės išregistravimas iš Juridinių asmenų registro yra reorganizuojamos bendrovės pabaiga¹²¹.

Akcinių bendrovių įstatyme mes nerasime nurodytų pagrindų, kuriems esant bendrovių reorganizavimas galėtų būti pripažintas negaliojančiu. Šis teisės aktas taip pat nereglementuoja bendrovių reorganizavimo pripažinimo negaliojančiu vykdymo bei bendrovių reorganizavimo pripažinimo negaliojančiu padarinių. Tačiau Civiliniame kodekse yra pateiktas baigtinis sąrašas pagrindų, kuriems esant juridinių asmenų reorganizavimas gali būti pripažintas negaliojančiu¹²². Šie pagrindai yra siejami su Akcinių bendrovių įstatyme nustatytų imperatyvių reikalavimų bendrovių reorganizavimo vykdymui nesilaikymu¹²³. Bendrovių reorganizavimą pripažinti negaliojančiu gali tik teismas, jeigu nėra praėję daugiau nei šeši mėnesiai nuo bendrovės pasibaigimo iki kreipimosi į teismą dienos¹²⁴. Terminas pradedamas skaičiuoti nuo bendrovės išregistravimo iš Juridinių asmenų registro¹²⁵. Tačiau reikia nepamiršti, kad galima ir tokia situacija, kai teismas, nors ir yra pagrindas pripažinti reorganizavimą negaliojančiu, nustato terminą reorganizavimo klaidoms ištaisyti¹²⁶. Tokiu atveju, tik pasibaigus terminui klaidoms ištaisyti ir jei tokios klaidos nėra ištaisytos, įsigalioja teismo sprendimas pripažinti reorganizavimą negaliojančiu. Jei klaidos yra ištaisomos ir apie tai yra informuojamas teismas, teismas priima nutartį, kuria pripažįsta reorganizavimą galiojančiu.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios, 2003, Nr. 123-5574. 69 str. 1 d.

¹²¹Ten pat. 69 str. 5 d.

¹²²Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262. 2.102 str. 1 d.

¹²³Akciniu bendroviu istatymas.65 str. 1 d.

¹²⁴Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262. 2.102 str. 2 d.

¹²⁵Ten pat.

¹²⁶Ten pat. 2.102 str. 3 d.

Tačiau bendrovių reorganizavimo pabaigos galimi variantai yra ne tik reorganizavimo pripažinimas negaliojančiu ar galiojančiu. Šioje situacijoje galima ir taikos sutartis. Puikus pavyzdys yra civilinė byla Nr. 2-09136-52/2006 dėl reorganizavimo pripažinimo negaliojančiu, kurią Kauno miesto apylinkės teismas nutraukė ir nutartimi patvirtino šalių sudarytą taikos sutartį¹²⁷. Šioje byloje ieškovas A.A. kreipėsi į teismą reikalaudamas pripažinti UAB „Laisvas skrydis“ ir UAB „Kauno buties namai“ reorganizavimą negaliojančiu ir atkurti iki reorganizavimo buvusią padėtį. Ieškovas A.A. su atsakovu UAB „Kauno buties namai“ įvertinę situaciją, nusprendė sudaryti taikos sutartį. Atsakovas pripažino, kad UAB „Kauno buties namai“ ir UAB „Laisvas skrydis“ reorganizavimas yra negaliojantis, nes jį vykdant buvo pažeistos atitinkamų įstatymų imperatyvios teisės aktų normos, ir įsipareigojo atkurti iki reorganizavimo buvusią padėtį.

Taigi, jeigu bendrovės reorganizavimas pripažįstamas negaliojančiu, teismas įpareigoja atkurti buvusią padėtį iki bendrovės reorganizavimo. Įsigaliojus teismo sprendimui pripažinti bendrovės reorganizavimą negaliojančiu, bendrovė atnaujina savo veiklą taip, kaip veikė savo pabaigos dieną – bendrovei grąžinamas turtas, teisės ir prievolės, kurie po reorganizavimo buvo perduoti kitoms naujai įsteigtoms arba veiklą tęsiančioms bendrovėms. Jeigu visgi po reorganizavimo buvo naujai įsteigta bendrovė, ji turi būti likviduota.

Kaip jau minėta anksčiau, bendrovės reorganizavimas – procesas, kurio metu reorganizuojama bendrovė perduoda savo turtą, teises ir prievoles kitai būtent po reorganizavimo veiksiančiai ar naujai steigiamai bendrovei ir taip baigia savo pačios veiklą. Kai įregistruojamos visos po reorganizavimo sukurtos naujos bendrovės ar įregistruojami visų tęsiančių veiklą bendrovių pakeisti įstatai – reorganizavimo procesas laikomas baigtu. Pagrindinis įstatymas nustatantis šio proceso vykdymo ypatumus yra Akcinių bendrovių įstatymas. Reorganizuojamos ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės yra įpareigosotos tinkamai apsaugoti asmenų, kuriems vykdomas bendrovių reorganizavimas turi ar gali turėti tiesioginės įtakos, interesus. Tokių įsipareigojimų nesilaikymas gali būti pagrindas pripažinti bendrovių reorganizavimą negaliojančiu.

¹²⁷Kauno miesto apylinkės teismo 2006 m. rugsejo 18 d. nutartis civilinėje byloje A.A. v. UAB „Kauno buties namai“, Nr. 2-09136-52/2006.

2. Vienos valstybės ribas peržengiantys įmonių jungimasis

2.1. Taikytinos teisės problematika

Viena iš svarbiausių ir pagrindinių problemų su kuria susiduriame, kai jungiasi įmonės, peržengiančios vienos valstybės ribas, yra jungimuisi taikytina teisė. Turime situaciją, kai jungimesi dalyvauja bent dvi įmonės ir joms taikoma skirtingų valstybių teisė. Todėl natūraliai kyla klausimas, kurios valstybės teisė turi būti taikoma. Šį probleminį klausimą padeda išnagrinėti dvi vyraujančios teorijos: inkorporacijos ir realios buveinės.

Inkorporacijos teorija susiformavo Anglijoje XVIII a. ir suteikė teisę Anglijos įmonėms užsienyje būti traktuojamoms kaip registruotoms ir veikiančioms pagal Anglijos teisę¹²⁸. Inkorporacijos teorija teigia, kad taikoma tos valstybės teisė, kurioje įmonė yra įsteigta ar įregistruota. Ir taikytinai teisei neturi reikšmės, kur įmonė faktiškai vykdo savo veiklą arba kur yra jos valdymo organai. Tai reiškia, kad jeigu vienoje valstybėje įregistruota įmonė perkelia savo valdymo organų (centrinės administracijos) buvimo vietą į kitą valstybę, tai nekeičia šios įmonės teisinio subjektiškumo¹²⁹.

Realios buveinės teorija buvo išplėtotą XIX a. vid. Prancūzijoje ir Vokietijoje¹³⁰. Teorija teigia, kad įmonei taikoma tos valstybės narės teisė, kurioje įmonė turi savo realią buveinę¹³¹. Turi būti nustatyti: realūs ryšys tarp įmonės ir valstybės ir reali įmonės buveinė. Įmonės steigėjai nėra laisvi pasirinkti įmonei taikytiną teisę, nes įmonei taikoma ta teisė, su kuria pastaroji labiausiai susijusi, tiek ekonomiškai, tiek ir politiškai¹³². Remiantis realios buveinės teorija, įmonės reali buveinė turi būti toje pačioje valstybėje, kurioje yra įmonės registruota buveinė¹³³. Jei įmonė perkelia savo realią buveinę į kitą valstybę, kurioje taikoma realios buveinės teorija, tai valstybėje, iš kurios perkeliama ši įmonė, įmonė turi būti likviduojama ir naujai įregistruota toje valstybėje, į kurią perkėlė savo realią buveinę. Jeigu ji iš naujo neįsistatys naujoje valstybėje, įmonė praras teisinį subjektiškumą¹³⁴.

¹²⁸ FROST, Carsten. Transfer of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe// Victoria University of Wellington LawReview, 2005, Vol. 36.P. 361-362.

¹²⁹ EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė// Eugrimas. Vilnius 2001. P. 339.

¹³⁰ RAMMELOO, Stepha. Corporations in Private International Law – A European Perspective// Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 11.

¹³¹ EDWARDS, Vanessa. Europos Sąjungos bendrovių teisė// Eugrimas. Vilnius 2001. P. 340.

¹³² FROST, Carsten. Transfer of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe// Victoria University of Wellington LawReview, 2005, Vol. 36.P. 363.

¹³³ VĖGELĖ, Ignas. Centros byla: kas naujo Europos Bendrijos imonių steigimo teiseje?// Jurisprudencija, 2002, t. 24(16). P. 17.

¹³⁴ VĖGELĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje// Eugrimas, Vilnius. 2002, P.86.

Pagal galiojančią Europos Sąjungos teisę valstybės narės gali laisvai pasirinkti, ar įtvirtinti normų sistemą, grindžiamą realios buveinės ar inkorporacijos teorija, ir iš tiesų skirtingos valstybės narės pasirinko iš esmės labai skirtingas steigimasi reglamentuojančias teisės normas¹³⁵.

Pasaulyje inkorporacijos teorija paplitusi Jungtinėje Karalystėje, Olandijoje, Airijoje, Suomijoje, Švedijoje, Danijoje, Šveicarijoje ir JAV¹³⁶. Realios buveinės teorija taiko Vokietija, Belgija, Ispanija, Portugalija, Liuksemburgas ir Prancūzija¹³⁷.

Lietuva priskiriama prie valstybių, kurios vadovaujasi inkorporacijos teorija¹³⁸. Tą iliustruoja Civilinio kodekso 1.19 str. 1 d., kuri teigia, kad juridinių asmenų teisinis statusas nustatomas pagal valstybės, kurioje šie juridiniai asmenys yra įsteigti, teisę¹³⁹.

Taikomas teorijas vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi reikėjo apsibrėžti, kadangi taikytina teisė turi vieną iš svarbiausių reikšmių ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi: nuo to priklauso, kokios valstybės teisė bus taikoma jungimesi dalyvaujančiai įmonei, priklausys ir pats jungimasis (pvz., akcininkų, kreditorių, darbuotojų teisių apsauga)¹⁴⁰. Taip pat reikia paminėti, kad realios buveinės teorija buvo sukurta tam, kad būtų apribotas įmonių mobilumas, todėl kai kurie autoriai šią teoriją laiko nesuderinama su Europos Sąjungos teise, kadangi yra ribojama įmonių įsisteigimo laisvė¹⁴¹.

Taigi vienos valstybės ribas peržengiančio įmonių jungimosi atveju būtų taikoma tokia teorija, kuria vadovaujasi konkreti šalis. Vis dėlto veiksmingas naudojimas įsisteigimo laisve reiškia, kad nė viena šių dviejų teorijų negali būti taikoma plačiąja prasme¹⁴².

¹³⁵Generalinio advokato Poiarės Maduro išvada, pateikta 2008m. gegužės 22 d., Byla C-210/06 Cartesio Oktatő és Szolgáltatő bt. Prieina per internetą:

http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d5ba9856922d9b412e8ad9e8fa2ac260c8.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Oa3mLe0?doclang=LT&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=67750&occ=first&dir=&cid=168533 [prisijungta 2012-10-16]

¹³⁶RAMMELOO, Stephan. Corporations in Private International Law – A European Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 95-96.

¹³⁷VĖGĖLĖ, Ignas. Centros byla: kas naujo Europos Bendrijos imonių steigimo teiseje?// Jurisprudencija, 2002, t. 24(16). P. 17.

¹³⁸MIKELĖNAS, V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. Vilnius: Justitia, 2001. P. 142.

¹³⁹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios, 2000 Nr. 74-2262. 1.19 str. 1 d.

¹⁴⁰VĖGĖLĖ, Ignas. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje// Eugrimas, Vilnius. 2002, P. 121-122.

¹⁴¹EBKE, Werner F. The ‘Real Seat’ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws// The International Lawyer, 2002, Vol. 36, No. 3. P. 1036.

¹⁴²Generalinio advokato Poiarės Maduro išvada, pateikta 2008m. gegužės 22 d., Byla C-210/06 Cartesio Oktatő és Szolgáltatő bt. Prieina per internetą:

http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d5ba9856922d9b412e8ad9e8fa2ac260c8.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Oa3mLe0?doclang=LT&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=67750&occ=first&dir=&cid=168533 [prisijungta 2012-10-16]

2.2. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimas pagal direktyvą 2005/56

Teisės literatūroje iki Dešimtosios direktyvos priėmimo, kai kurie autoriai sugrupavo Europos Sąjungos valstybes nares į tris grupes pagal vienos valstybės ribas peržengiančių įmonių jungimosi galimumą¹⁴³:

- 1) Įmonių jungimaisi yra teisiškai galimi/ leidžiami (Prancūzija, Ispanija ir Italija, taip pat kiti autoriai nurodo, kad įmonių prijungimas, peržengiant vienos valstybės ribas, buvo reglamentuotas Graikijoje, Italijoje, Portugalijoje ir Liuksemburge¹⁴⁴);
- 2) Įmonių jungimasis yra probleminis (Belgija, Olandija);
- 3) Įmonių jungimaisi yra tiesiogiai negalimi/ neleidžiami (Austrija, Vokietija)¹⁴⁵.

Dešimtosios direktyvos priėmimo istorija yra detalai aptarta pirmajame šio darbo skyriuje, todėl nesikartosime. Tik paminėsime, kad Dešimtoji direktyva buvo priimta 2005 m. gegužės 10 d. ir valstybės narės buvo įpareigosios iki 2007 m. gruodžio 15 d.¹⁴⁶ ją įgyvendinti.

2.2.1. Dešimtosios direktyvų nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje

Dešimtojo direktyva Lietuvoje buvo įgyvendinta, priimant du įstatymus:

- 1) 2007 m. gruodžio 13 d. priimtas Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas (įsigaliojo 2008 m. gruodžio 28 d.)¹⁴⁷;
- 2) 2008 m. birželio 17 d. priimtas Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi (įsigaliojo 2008 m. liepos 5 d.)¹⁴⁸.

¹⁴³ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 169.

¹⁴⁴ BRATTON, William W., McCAHERY, Joseph A. and VERMEULEN, Erik P.M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis// ECGI- Law Working Paper No. 91/2008

¹⁴⁵ SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?//Columbia Journal of European Law, 2005, Vol. 1. P. 169.

¹⁴⁶ Pagal Direktyvos 2005/56 19 straipsnį, iki 2007 m. gruodžio 15 d. turėjo įsigalioti valstybių narių teisės aktai įgyvendinantys minėtą Direktyvą.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi// Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3001.

Direktyvos nuostatų įgyvendinimas buvo baigtas 2008 m. liepos 20 d., kada įsigaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 666 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 d. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 “Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo (papildyti juridinių asmenų registro nuostatai minėtų įstatymų taikymui užtikrinti)¹⁴⁹.

Kai minėta anksčiau, Direktyva turėjo būti įgyvendinta iki 2007 m. gruodžio 15 d., todėl priimant abu aukščiau minėtus įstatymus buvo praleistas Direktyvos įgyvendinimo terminas. Tačiau reikia pažymėti, kad pasibaigus Direktyvos įgyvendinimo terminui, jos nuostatos tapo tiesiogiai veikiančios ir asmenys galėjo remtis Bendrijos teisės nuostatomis nacionaliniame teisme, todėl Lietuvos įmonės galėjo dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame įmonių jungimesi ir jungimosi procedūras atlikti remdamosi Direktyvos 2005/56 nuostatomis¹⁵⁰.

2.2.2. Dešimtosios direktyvos taikymas

Direktyvos taikymo sritis yra apibrėžta Direktyvos 2005/56 1 straipsnyje – Direktyva taikoma jungimuisi tarp ribotos atsakomybės bendrovių. Ribotos atsakomybės bendrovių sąvoka pateikiama minėtos Direktyvos 2 straipsnyje. Direktyvoje nurodytos Lietuvos ribotos atsakomybės bendrovės yra akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės.

Vadovaujantis Direktyva, kad ribotos atsakomybės bendrovės galėtų dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, turi atitikti visas šias sąlygas:

- 1) ribotos atsakomybės bendrovės turi būti įsteigtos pagal valstybės narės teisę (visos įmonės, kurios turi teisę pasinaudoti įsisteigimo laisve pagal EB sutarties 48 str.¹⁵¹, gali dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame įmonių jungimesi, tačiau jos privalo būti ribotos atsakomybės bendrovės¹⁵²),
- 2) jų registruota buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta turi būti Bendrijoje ir

¹⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 666 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 d. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 “Dėl juridinių asmenų registro įsteigimo ir juridinių asmenų nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo// Valstybės Žinios, 2008.07.19, Nr.: 82, Publ. Nr.: 324.

¹⁵⁰ CRAIG, P., DE BURCA, G. EU Law, Text, Cases, and Materials// New York: Oxford University Press, Third Edition, 2003. P. 179-180, 202-205.

¹⁵¹ Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis// Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.

¹⁵² RICKFORD, Jonathan. The Proposed Tenth Company Law Directive on CrossBorderMergers and itsImpact in the UK// European Business LawReview, 2005, Vol. 16 (6). P. 1401.

- 3) bent dviem iš jungimesi dalyvaujančių ribotos atsakomybės bendrovių turi būti taikoma skirtingų valstybių narių teisė (jungimesi turi peržengti vienos valstybės ribas).

Reikia atkreipti dėmesį, kad Direktyva nenumato reikalavimo, jog jungimesi gali dalyvauti tik tos ribotos atsakomybės bendrovės, kurių registruota buveinė ir pagrindinė buveinė yra Bendrijoje. Todėl vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti ir tos bendrovės, kurių registruota buveinė yra Europos Bendrijoje, tačiau pagrindinė buveinė yra už Europos Bendrijos ribų¹⁵³.

Nors pagal Direktyvą vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti ir kooperatinės bendrovės, tačiau Lietuva pasinaudojo suteikta teise netaikyti šios Direktyvos, kai jungiasi kooperatinė bendrovė, ir mūsų įstatymai taikomi tik akcinėms bendrovėms ir uždarojioms akcinėms bendrovėms.

Kad būtų įmanomas vienos valstybės ribas peržengiantis bendrovių jungimasis, turi būti tenkinamos ne tik visos būtinos sąlygos šiam jungimuisi, tačiau ir prielaidos:

- 1) bendrovės gali jungtis tik su jų teisinę formą atitinkančiomis ribotos atsakomybės bendrovėmis (pvz., uždaroji akcinė bendrovė gali jungtis su viena ar keliomis kitomis uždarojias akcines bendroves atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovėmis);
- 2) bendrovės, su kuriomis jungiasi Lietuvos bendrovė, privalo būti įsteigtos pagal kitų Europos Sąjungos valstybių narių teisę ir jų registruota buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta yra Europos ekonominėje erdvėje¹⁵⁴.

Dešimtosios direktyvos 2 str. 2 p. numato vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi būdus:

- 1) prijungimas (bendrovės/ bendrovių, baigiančių savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas ir įsipareigojimai pereina kitai veikiančiai bendrovei);
- 2) susijungimas (dviejų ar daugiau bendrovių, baigiančių savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas bei įsipareigojimai pereina naujai sukuriama bendrovei);
- 3) supaprastintas prijungimas (bendrovės, baigiančios savo veiklą be likvidavimo procedūros, turtas ir įsipareigojimai pereina bendrovei, kuri turi visus jos vertybinius popierius ar dalis, išreiškiančias bendrovės kapitalą)¹⁵⁵.

¹⁵³ UGLIANO, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonization of European company law and free movement// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3. P. 600.

¹⁵⁴ Vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.1 str. 1d.

2.2.3. Vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygos ir jų vertinimas

Direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad bendras vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų projektas turi būti parengtas kiekvienos bendrovės valdymo ar administravimo organo¹⁵⁶. Direktyva taip pat detalai nurodo, kokia informacija turi būti nurodyta jungimosi sąlygų projekte¹⁵⁷, pvz., kiekvienos besijungiančios bendrovės teisinė forma, pavadinimas, registruota buveinė ir po jungimosi įvykę pokyčiai šiais klausimais, po vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi veikiančios bendrovės įstatai ir t.t.

Kaip minėta anksčiau, valstybės narės pasiekė kompromisą dėl darbuotojų dalyvavimo valdyme nuostatų įtraukimo, todėl lyginant Trečiojoje direktyvoje nustatytus reikalavimus su Direktyvos 2005/56 reikalavimais dėl jungimosi sąlygų, akivaizdu, kad pastarojoje Direktyvoje nustatyta daugiau reikalavimų jungimosi sąlygoms: jungimosi sąlygose privalo būti pateikta informacija apie galimą poveikį užimtumui vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, informacija apie procedūras po jungimosi veikiančios bendrovės darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus¹⁵⁸. Taip siekiama papildomai apsaugoti darbuotojų teises.

Taip pat reikia pabrėžti, kad nacionalinių jungimųsi atveju, atskiras jungimosi sąlygas rengia kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės valdymo ar administravimo organas. Tuo tarpu jeigu jungimasis peržengia vienos valstybės ribas, kiekvienos jungimesi dalyvaujančių bendrovių valdymo ar administravimo organai rengia bendrą jungimosi sąlygų projektą.

Ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi sąlygose, kai jungimasis peržengia vienos valstybės ribas, privalo būti nurodyta po jungimosi veikiančios bendrovės buveinė¹⁵⁹. Registruotos buveinės nurodymas leidžia nustatyti bendrovei taikytiną teisę (kadangi jungimasis vyksta keliose skirtingose valstybėse narėse)¹⁶⁰. Direktyva, skirtingai negu Reglamentas 2157/2001, nenustato reikalavimo, kad registruota buveinė ir pagrindinė buveinė turi būti toje

¹⁵⁵2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimųsi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 2 str. 2pt.

¹⁵⁶Ten pat. 5 str.1 d.

¹⁵⁷Ten pat.

¹⁵⁸2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimųsi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 5 str.

¹⁵⁹2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimųsi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 5 str. a pt; Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jngimosi įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.3 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

¹⁶⁰UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3.P. 603.

pačioje valstybėje narėje¹⁶¹, vadinasi, po jungimosi veiksiančios bendrovės registruota buveinė ir pagrindinė buveinė gali būti skirtingose valstybėse narėse¹⁶². Tačiau galime susidurti su situacija, kai registruojama buveinė yra valstybėje narėje, kuri vadovaujasi realios buveinės teorija. Teoriškai tokia valstybė narė galėtų reikalauti, kad ir registruota ir pagrindinė po jungimosi veiksiančios bendrovės buveinė būtų vienoje vietoje. Tačiau mes pritartume prof. Rickford nuomonei, kuri teigia, kad nacionaliniai įstatymai, nustatantys privalomą po jungimosi veiksiančios bendrovės registruotos ir pagrindinės buveinės sutapimą, riboja įmonių įsisteigimo laisvę ir prieštarauja EB sutarčiai¹⁶³.

Neišskirsime to į atskirą poskyrį, tačiau trumpai užsiminsime, kad tiek Direktyvoje 2005/56, tiek Trečiojoje direktyvoje, tiek ir Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatyme ir numatytas reikalavimas informuoti apie tokį jungimąsi. Direktyvoje 2005/56 numatytas ne vėlesnis kaip prieš mėnesį iki sprendimą dėl jungimosi turinčio priimti visuotinio susirinkimo paskelbimas apie bendrą jungimosi sąlygų projektą¹⁶⁴. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas numato du alternatyvius informavimo apie jungimąsi būdus: arba viešas paskelbimas įstatuose nurodytame dienraštyje tris kartus ne mažesniais kaip 30 dienų intervalais, arba ne vėliau kaip likus 40 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kurio darbotvarkėje yra numatyta priimti sprendimą dėl jungimosi, viešai paskelbti įstatuose nurodytame dienraštyje vieną kartą ir pranešti visiems bendrovės kreditoriams raštu¹⁶⁵. Nors Civilinio kodekso 2.101 straipsnio 1 d., Akcinių bendrovių įstatymo 65 straipsnio 1 dalis ir minėto Įstatymo 6 straipsnio 1 dalis ir nustato griežtesnius reikalavimus dėl informavimo apie reorganizavimą, tačiau mūsų nuomone, tokie papildomi reikalavimai informavimui apie jungimąsi neriboja įsisteigimo laisvės, kadangi nėra užkertamas kelias vykdyti vienos valstybės

¹⁶¹ 2001 m. spalio 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto// Oficialus Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1-21, Specialsis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251 – 271. 20 straipsnio 1 dalies 1) punktas.

¹⁶²UGLIANA, Arianna. The new cross-border merger directive: harmonisation of European company law and free movement// European Business Law Review, 2007, Vol. 18, No. 3.P. 603. RICKFORD, Jonathan. The proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its impact in the UK// European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6).

¹⁶³ RICKFORD, Jonathan. The proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its impact in the UK// European Business Law Review, 2005, Vol. 16(6).

¹⁶⁴2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 6 str. 1 d..

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747. 6 str. 1 d.

ribas peržengiančio jungimosi, o tik siekiama efektyviau apsaugoti bendrovės kreditorių ir akcininkų teises.

Direktyva 2005/56 papildomai nustato reikalavimą išaiškinti jungimosi poveikį akcininkams, kreditoriams ir darbuotojams, nes dėl jungimosi specifiškumo norima apsaugoti suinteresuotų asmenų teises. Tokias ataskaitas pateikia kiekvienos iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių valdymo ar administravimo organai, ir jose nurodo jungimosi tikslus ir paaiškina jungimosi sąlygas.

Direktyvos 8 straipsnio 1 dalis nustato reikalavimą parengti ir nariams pateikti nepriklausomo eksperto ataskaitą, kurioje įvertinamos jungimo sąlygos. Pagal Direktyvą ekspertais gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymo 4 straipsnio 1 dalis numato, kad nepriklausomu ekspertu gali būti ir audito įmonė. Informacija, kuri turi būti pateikiama reorganizavimo sąlygų vertinimo ataskaitoje: 1) išvados dėl akcijų keitimo santykio teisingumo ir pagrįstumo; 2) metodai, panaudoti akcijų keitimo santykiui nustatyti, bei išvados dėl šių metodų tinkamumo ir įtakos nustatant akcijų vertę; 3) kilusių vertinimo sunkumų aprašymas¹⁶⁶. Tačiau reikia pabrėžti, kad Direktyvos 8 straipsnio 4 dalis numato, kad eksperto ataskaita yra nereikalaujama, jeigu taip nusprendžia visi kiekvienos besijungiančių bendrovių dalyviai. Tokia analogiška nuostata įtvirtinta ir Lietuvos teisės aktuose¹⁶⁷.

Kai valdymo ar administravimo organai parengia ir pateikia nariams ataskaitą apie jungimąsi¹⁶⁸ ir šią ataskaitą įvertina ekspertai¹⁶⁹, tada kiekvienos jungimesi dalyvaujančios bendrovės visuotinis narių susirinkimas priima sprendimą dėl pritarimo jungimosi sąlygų projektui¹⁷⁰. Direktyvoje numatyta išimtis, kad valstybės narės gali nustatyti, jog būtų nereikalaujama jungimosi sąlygų tvirtinti visuotiniame dalyvių susirinkime, jei yra įvykdytos Trečiosios direktyvos 8 straipsnyje numatytos sąlygos¹⁷¹. Kadangi Lietuva tokios išimties savo teisės aktuose nenustatė, tai pagal Lietuvos Respublikos teisę nacionalinių jungimųsi atveju valdymo organai prieš pradėdami rengti reorganizavimo sąlygas privalo gauti visuotinio

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 63 str. 3 d.

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241// Įgyvendinant Direktyvos 2007/63 2 straipsnį, papildytas Akcinių bendrovių įstatymo 63 str. 5 d.

¹⁶⁸ 2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimųsi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 7 str.

¹⁶⁹ Ten pat. 8 str.

¹⁷⁰ Ten pat. 9 str.

¹⁷¹ Ten pat. 9 str. 3 d.

akcininkų susirinkimo pritarimą¹⁷². Todėl gali kilti klausimas, jeigu vyksta vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis, ir įmonės buveinė numatyta Lietuvos Respublikoje ir yra taikytina Lietuvos Respublikos teisė, ar toks reikalavimas bus taikytinas besijungiančioms bendrovėms? Būtume linkę aiškinti plečiamai, ir tai turėtų apimti bet kokius sprendimus dėl jungimosi, kurie privalomi pagal nacionalinę teisę, tame tarpe ir visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą jungimosi sąlygų rengimui.

2.2.4. Kitų ES valstybių narių praktika įgyvendinant dešimtąją direktyvą

Tarp valstybių narių, kurios pavėlavo įgyvendinti Direktyvos nuostatas priskirtinos šios valstybės narės: 2008 m. vasario mėn. - Švedija, 2008 m. gegužės mėn. - Airija ir Latvija, 2008 m. balandžio mėn. - Rumunija ir Čekija, 2008 m. birželio mėn. - Italija, Olandija, Belgija ir Slovėnija, 2008 m. liepos mėn. - Lenkija, Nyderlandai ir Prancūzija. Nežymiai praleido terminą ir iki 2008 m. sausio 1 d. Direktyvą įgyvendino Kipras, Slovakija ir Suomija. Kai kurios valstybės tesugebėjo Direktyvą įgyvendinti 2009m. gegužės – liepos mėn.: Graikija, Ispanija, Portugalija¹⁷³. Laiku įgyvendino Bulgarija, Danija, Vokietija. Akivaizdu, kad valstybės narės per daug neskubėjo priimti atitinkamus teisės aktus, kad Direktyva būtų įgyvendinta.

Direktyvos 4 str. 1 d. a) pastraipoje yra įtvirtinta, kad vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali jungtis tik tų tipų bendrovės, kurios turi teisę jungtis remiantis atitinkamos valstybės narės teisės aktų reikalavimais¹⁷⁴. Vadinasi, jei valstybių narių nacionalinė teisė leidžia jungimesi dalyvauti skirtingų tipų bendrovėms, tada tokia teisė turi būti numatyta ir vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi atveju. Kaip minėta, Lietuvoje leidžiama jungtis tik tos pačios teisinės formos juridiniams asmenims¹⁷⁵. Tuo tarpu Estijoje¹⁷⁶ ir Jungtinėje Karalystėje¹⁷⁷ leidžiama jungtis skirtingų teisinių formų juridiniams asmenims (pvz., Jungtinėje Karalystėje uždaryją bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrovė gali jungtis su akcinę bendrovę atitinkančios teisinės formos ribotos atsakomybės bendrove).

¹⁷²Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574. 63 str. 1 d.

¹⁷³ Prieiga per internetą:

http://eurlex.europa.eu/Notice.do?val=467093:cs&lang=lt&list=417712:cs,467093:cs.&pos=2&page=1&nbl=2&pgs=10&hwords=jungimusi~&checktext=checkbox&visu=#FIELD_UK, [prisijungta 2012-10-16]

¹⁷⁴ 2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009.

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 2.98 str. 2 d.

¹⁷⁶ Commercial Code of Republic of Estonia (consolidated text March 2008)// RT reference RT I 1995, 26-28, 3555. Prieiga per internetą: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>, [prisijungta 2012-10-18]

¹⁷⁷ RICKFORD, Jonathan. The proposed Tenth Company Law Directive on Cross Border Mergers and its Impact in UK// European Business Law Review, 2005, Vol. 16 (6). P. 1402.

Kaip minėta aukščiau, Nyderlandai Dešimtosios direktyvos nuostatas įgyvendino tik 2008 m. liepos 15 d. iki Direktyvos nuostatų įgyvendinimo, Nyderlandų teisėje nebuvo įtvirtintas vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių susijungimas. Teisės teoretikai bei praktikai ginčijosi, ar nesant teisės normoms, leidžiančioms olandų įmonėms susijungti su užsienio įmonėmis, toks susijungimas buvo leidžiamas ir/ ar iš viso įmanomas. Todėl tokių susijungimų Nyderlandų praktikoje nebuvo iki pat 2005 m. gruodžio 13 d. - Europos Sąjungos Teisingumo Teismo priimto sprendimo *Sevic Systems AG* byloje¹⁷⁸.

Sevic Systems AG, Vokietijoje įsteigta bendrovė, pareiškė ieškinį dėl Vietinio teismo (vok. *Amtsgericht Neuwed*) sprendimo, kuriuo buvo atmestas jos prašymas nacionaliniame įmonių registre įregistruoti jos ir Liuksemburge įsteigtos bendrovės *Security Vision Concept SA* susijungimą dėl to, kad Vokietijos teisė, taikoma bendrovių reorganizavimui, numato susijungimą tik tarp Vokietijoje buveinę turinčių bendrovių¹⁷⁹. ETT pareiškė, kad bendrovių įsisteigimo laisvė (numatyta EB 43 ir EB 48 straipsniuose), be kita ko, apima teisę steigti ir valdyti bendroves tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios bendrovėms¹⁸⁰. Kadangi taikant Vokietijos teisės normas (nacionalines taisykles), šiuo bendrovių reorganizavimo būdu nebuvo galima pasinaudoti (vienos įmonės buveinė buvo Vokietijos Federacinėje Respublikoje, o kitos - kitoje valstybėje narėje), Vokietijos teisė įtvirtina nevienodą bendrovių traktavimą pagal vidinį ar tarptautinį susijungimo pobūdį, o tai gali sulaukyti nuo Sutartyje įtvirtintos įsisteigimo teisės įgyvendinimo¹⁸¹. Šis nevienodas traktavimas reiškia apribojimą EB 43 ir 48 straipsnių prasme, o tai, kaip minėta anksčiau, prieštarauja įsisteigimo teisei. Teismas taip pat pabrėžė, kad toks apribojimas priimtinas tik tada, kai juo siekiama teisėto, su Sutartimi suderinto tikslo ir jei jis yra pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais¹⁸².

¹⁷⁸2005 m. gruodžio 13 d. ETT sprendimas byloje *Sevic Systems AG* C-411/03.

¹⁷⁹2005 m. gruodžio 13 d. ETT sprendimas byloje *Sevic Systems AG* C-411/03. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb82bf5cac0c4411abb1ffc9f1f1295df.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuKch50?docid=57066&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=94616>, [prisijungta 2013-03-12]

¹⁸⁰2005 m. gruodžio 13 d. ETT sprendimas byloje *Sevic Systems AG* C-411/03. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb82bf5cac0c4411abb1ffc9f1f1295df.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuKch50?docid=57066&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=94616>, [prisijungta 2013-03-12]

¹⁸¹2005 m. gruodžio 13 d. ETT sprendimas byloje *Sevic Systems AG* C-411/03. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb82bf5cac0c4411abb1ffc9f1f1295df.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuKch50?docid=57066&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=94616>, [prisijungta 2013-03-12]

¹⁸²2005 m. gruodžio 13 d. ETT sprendimas byloje *Sevic Systems AG* C-411/03. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dbb82bf5cac0c4411abb1ffc9f1f1295df.e34KaxiLc3q>

Kaip minėta anksčiau, iki šios bylos vienos valstybės ribas peržengiantys jungimai buvo visiškai neįmanomi. Tai buvo neįmanoma tiek Austrijoje, tiek Vokietijoje¹⁸³, tiek Nyderlanduose. Tačiau nuo Sevic bylos šios valstybės nebegalėjo atsisakyti registruoti vienos valstybės ribas peržengiančių jungimųsi argumentuodamos tik tuo, kad tai nėra numatyta arba tai draudžia šių valstybių nacionalinė teisė. Taigi vadovaujantis šiuo ETT sprendimu, galima daryti išvadą, kad vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi gali dalyvauti visos įmonės (kaip jos yra suprantamos EB sutarties 48 straipsnio prasme), bet esminė sąlyga yra ta, kad tokios įmonės turi turėti teisę dalyvauti nacionaliniame jungimesi¹⁸⁴.

Grįžtant prie Nyderlandų, reikia pabrėžti, kad pagal priimtus nacionalinės teisės pakeitimus, Direktyvos nuostatos taikomos tik olandų akcinėms bendrovėms (oland. *naamloze vennootscha*), uždarojioms akcinėms bendrovėms (oland. *besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid*), ar Europos kooperatinėms bendrovėms (*SCE*), kurios turi registruota buveinę Nyderlanduose (oland. *Europese coöperatieve vennootschap met zetel in Nederland*). Taip pat, nors to nereikalauja Direktyva, naujieji įstatymų pakeitimai yra taikomi ir olandų investicinėms bendrovėms (oland. *beleggingsinstellingen*)¹⁸⁵. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos ir Naujųjų Taisyklių taikymo sritis yra ribota, lieka galiojantis ETT sprendimas priimtas Sevic Systems AG byloje, todėl jeigu olandų teisė leidžia tam tikrų juridinių asmenų susijungimą, tačiau toks susijungimas nenumatytas Naujosiose Taisyklėse, vadinasi, vienos valstybės ribas peržengiantis tų pačių teisinių formų juridinių asmenų, įsteigtų skirtingose valstybėse narėse (iš kurių viena yra Olandija), susijungimas privalo būti leidžiamas¹⁸⁶. Šiuo metu olandų teisė suteikia galimybę susijungti asociacijoms (oland. *verenigingen*), kooperatinėms bendrovėms, fondams (oland. *stichtingen*) ir savitarpio draudimo asociacijoms (oland. *onderlinge waarborgmaatschappijen*)¹⁸⁷. Iš esmės, tik tos pačios teisinės formos juridiniai asmenys gali

[Mb40Rch0SaxuKch50?docid=57066&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=94616](http://www.mba40Rch0SaxuKch50?docid=57066&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=94616) , [prisijungta 2013-03-12]

¹⁸³SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?// Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 170; DAMMANN, Jeans C. Freedom of Choice in European Corporate Law// The Yale Journal of International Law, 2004, Vol. 29. P. 489-490.

¹⁸⁴RONFELDT T. & WERLAUFF E. Merger as a method of Establishment: on Cross-Border Mergers, Transfer of Domicile and Divisions, Directly Applicable under EC Treaty's Freedom of Establishment// European Company Law, 2006, Vol. 3 (3).P. 125.

¹⁸⁵CLEARY GOTTlieb, Implementation of the Cross-Border Merger Directive in the Netherlands, Brussels July 2008. Prieiga per internetą:

http://www.cgsh.com/implementation_of_the_cross_border_merger_directive_in_the_netherlands/

[prisijungta: 2013-03-10]

¹⁸⁶Ten pat.

¹⁸⁷Ten pat.

susijungti, jeigu taip nėra, vadinasi, prieš susijungimą vienas juridinis asmuo turi pakeisti savo teisinę formą, tik tada susijungimas bus galimas.

Tačiau vienos valstybės ribas peržengiantis susijungimas tarp olandų bendrovės ir kitos ne valstybės narės bendrovės (pvz., olandų įmonė norėtų susijungti su Delavero įmone) yra negalimas, vadovaujantis olandų teise¹⁸⁸.

Nagrinėjant Kipro situaciją, Kipras į Europos Sąjungą įstojo 2004, ir kaip mėgsta pabrėžti visose ataskaitose, publikacijose ar viešose erdvėse, yra visiškai harmonizavęs savo teisinę sistemą, atsižvelgiant į Europos Sąjungos direktyvas¹⁸⁹. Kaip minėta skyriaus pradžioje, Kipras patenka į kategoriją tų valstybių narių, kurios nežymiai praleido terminą ir iki 2008 m. sausio 1 d. įgyvendino Dešimtąją direktyvą. Vienos valstybės ribas peržengiantis jungimasis, reglamentuojamas Direktyvos ir atitinkamai priimtų Kipro įstatymų, galimas tarp ribotos atsakomybės įmonių, kurios yra įsteigtos, vadovaujantis vienos iš valstybių narių teise, taip pat tarp įmonių, kurios turi savo registruotą buveinę, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą Europos Sąjungoje, turint omenyje, kad mažiausiai dvi iš jungimesi dalyvaujančių bendrovių yra valdomos pagal skirtingų valstybių narių teisę. Taip pat reikia paminėti, kad Kipras pasirinko supaprastintas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūras naftos ir dujų bendrovėms, siekdamas padidinti tokių tarptautinių kompanijų susidomėjimą Kipro energetiniu sektoriumi: pasiūlė patrauklų mokestinį režimą, platų dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių tinklą. Pagrindiniai reikalavimai Kipro bendrovei, kuri dalyvauja vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi yra atitikti reikalavimus, reglamentuojamus nacionalinės teisės: jungimesi dalyvaujančios bendrovės turi užtikrinti darbuotojų, akcininkų ir kreditorių apsaugą ir kt¹⁹⁰.

Atsižvelgiant į Lietuvos ir kitų ES valstybių narių praktiką, įgyvendinant Direktyvą 2005/56, bei analizuojant minėtos Direktyvos nuostatas, gali kilti klausimas, kiek valstybės narės turi diskrecijos įgyvendinamos šią Direktyvą. Vieni autoriai teigia, kad valstybėms narėms neturėtų būti suteikiama diskrecija įgyvendinant Direktyvos nuostatas, nes bendros taisyklės yra nustatytos būtent todėl, kad skirtingų taisyklių egzistavimas gali vienos valstybės ribas peržengiančius jungimus padaryti neįmanomus¹⁹¹. Vadinasi, valstybės narės negali nustatyti

¹⁸⁸Ten pat.

¹⁸⁹ Prieiga per internetą: <http://www.taxspecialists.com/articles/network-news/mergers-acquisitions-and-re-domiciliation-in-the-emerging-cyprus-energy-sector/en> [prisijungta: 2013-01-11].

¹⁹⁰Ten pat.

¹⁹¹SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?// Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 172.

daugiau reikalavimų dėl vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi sąlygų turinio. Kitos nuomonės šalininkai teigia, kad nėra būtinybės neigti bet kokią valstybių narių laisvę įgyvendinti Direktyvos 2005/56 nuostatas¹⁹². Vadovaujantis šia nuomone, toks jungimasis nėra neįmanomas, jei valstybės narės turi, pavyzdžiui, skirtingas nuostatas dėl informavimo apie jungimąsi. Šioje situacijoje didesni reikalavimai keliami paskelbimui ir tai neužkerta galimybės vykdyti vienos valstybės ribas peržengiantį jungimąsi¹⁹³. Taigi čia pripažįstama, kad valstybės narės turi ribotą diskreciją įgyvendinant minėtos Direktyvos nuostatas. Kadangi pačioje Direktyvoje tam tikrais atvejais yra nustatyta galimybė valstybėms narėms nustatyti papildomus reikalavimus tokiam jungimuisi¹⁹⁴, pritartume nuomonei, kad valstybės narės turi ribotą diskreciją įgyvendinti Direktyvos 2005/56 nuostatas. Tačiau valstybės narės naudodamosi savo ribota diskrecija įgyvendinti minėtos Direktyvos nuostatas, privalo laikytis esminio principo – neturi nepateisinimai riboti įmonių įsisteigimo laisvės.

¹⁹²Ten pat.

¹⁹³SIEMS, Mathias M. The European Directive on Cross-Border Mergers: an International Model?// Columbia Journal of European Law, 2005, Vol 1. P. 172.

¹⁹⁴2005 spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L310 25/11/2005 p. 0001 – 0009. 6 str. 2 d, 4 str. 2 d.

3. Darbuotojų teisių apsauga reorganizuojant bendroves

Įvairūs įmonių reorganizavimo procesai, įmonių, jų dalių bei verslo ar jo dalių perdavimai turi didelę reikšmę darbuotojų darbo garantijų apsaugai, darbo teisinių santykių stabilumo principo įgyvendinimui¹⁹⁵. Europos Bendrija į tai dėmesį atkreipė jau pakankamai seniai. Kad reorganizavimo procesai būtų kuo „švelnesni“, priimtinesni darbuotojams, 1974 m. Bendrijų socialinių veiksmų programa paskatino kelias iniciatyvas dėl darbuotojų teisių apsaugos¹⁹⁶. Darbuotojų teisių ir interesų apsaugai užtikrinti buvo priimta vadinamoji direktyvų triada¹⁹⁷: direktyvos dėl kolektyvinio atleidimo iš darbo nuostatų suderinimo¹⁹⁸, darbuotojų teisių apsaugos įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju suderinimo¹⁹⁹ ir darbuotojų apsaugos, jų darbdaviui tapus nemokiam, nuostatų suderinimo²⁰⁰.

Šiek tiek detaliau apžvelgsime Europos Bendrijos priimtą vieną iš pirmųjų direktyvų, susijusią su darbuotojų teisių apsauga – 77/187/EEB²⁰¹. Kaip minėta, pagrindinis šios direktyvos tikslas buvo darbuotojų teisių apsauga, kai jų darbdaviai keičia savo teisinę formą (šios nuostatos galiojo tik padalijus arba sujungus įmones). Darbdaviams ši direktyva nepatiko, buvo jaučiamas didelis nepasitenkinimas iš jų pusės. Pagrindinis argumentas – buvo varžoma jų laisvė pertvarkant žmogiškuosius išteklius pagal jų poreikius arba ieškant naujų įmonės valdymo formų²⁰². Susikirto du principai: darbuotojų teisių apsaugos bei verslo apsaugos.

¹⁹⁵MAČIULAITIS Vilius, Darbo santykių stabilumo principo užtikrinimas perduodant įmonę, verslą ar jų dalis// Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2), p. 560.

¹⁹⁶SARGEANT, M.; Lewis, D. Employment Law. Dorchester: Dorset Press, 2008, p. 350-360.

¹⁹⁷MAČIULAITIS Vilius, Darbo santykių stabilumo principo užtikrinimas perduodant įmonę, verslą ar jų dalis// Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2), p. 560

¹⁹⁸Tarybos 1975 m. vasario 17 d. direktyva 75/129/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo [1975] OL L48/29, pakeista Tarybos 1992 m. birželio 24 d. direktyva 92/56/EEB [1992] OL L245/3 ir konsoliduota Tarybos 1998 m. liepos 20 d. direktyva 98/59/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo [1998] OL L 225/16.

¹⁹⁹Tarybos 1977 m. vasario 14 d. direktyva 77/187/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo [1977] OL L61/26, pakeista Tarybos 1998 m. birželio 29 d. direktyva 98/50/EEB [1998] OL L201/88 ir konsoliduota Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo [2001] OL L 82/16.

²⁰⁰Tarybos 1980 m. spalio 20 d. direktyva 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų teisių apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo [1980] OL L283/23 ir ją pakeitusi Tarybos 2002 m. rugsėjo 23 d. direktyva 2002/74/EEB [2002] OL L270/10.

²⁰¹Tarybos 1977 m. vasario 14 d. direktyva 77/187/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo [1977] OL L61/26, pakeista Tarybos 1998 m. birželio 29 d. direktyva 98/50/EEB [1998] OL L201/88 ir konsoliduota Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo [2001] OL L 82/16.

²⁰²MAČERNYTĖ-PANOMARIOVIENĖ Ingrida, Darbuotojų teisių apsauga perduodant įmonę, verslą arba jų dalį// Jurisprudencija. 2006 4(82). P. 55.

Atsiranda naujos įmonių reorganizavimo formos ir Europos Bendrija priima direktyvą Nr. 2001/23/EB²⁰³, kuria buvo pakeista minėta 1998 m. direktyva Nr. 77/187/EEB. Pagrindinė sąlyga, su kuria ši direktyva buvo pakeista, buvo ta, kad darbuotojų teisės ir darbo sąlygos turi išlikti, nesvarbu, kas benutiktų pačiai įmonei. Taigi direktyva 2001/23/EB numatė darbuotojų darbo santykių tęstinumą ir kitų teisių (pvz., informavimo ir konsultavimo) apsaugą, kurią privalo užtikrinti darbdaviai, vykdydami įmonės, verslo arba jų dalies perdavimą²⁰⁴.

Kaip jau minėta anksčiau, bendrasis teisės aktas, kuris reglamentuoja įmonių reorganizavimą Lietuvoje yra Civilinis kodeksas, tuo tarpu reorganizuojamos įmonės darbuotojų teisinę padėtį reglamentuoja Lietuvos Respublikos darbo kodekso normos²⁰⁵.

Reorganizuojant bendrovę darbo santykiai nenutrūksta, po reorganizavimo pasibaigiančių juridinių asmenų darbuotojų darbo sutartys tęsiamos su po reorganizavimo tęsiančiais veiklą juridiniais asmenimis, taip pat tęsiamas (o ne iš naujo pradedamas skaičiuoti) tokių darbuotojų darbo stažas, atostogų laikas, taigi darbuotojai neigiamų reorganizavimo padarinių neturi patirti²⁰⁶.

Kaip minėta anksčiau, bendrovių reorganizavimo sąlygos yra pagrindinis dokumentas, kurio pagrindu yra vykdomas visas bendrovių reorganizavimo procesas, nurodoma reorganizavimo vykdymo tvarka ir eiga. Tačiau rengdami reorganizavimo sąlygas, reorganizuojamų ir reorganizavime dalyvaujančių bendrovių valdymo organai privalo išspręsti ir reorganizuojamų bendrovių darbo santykių pokyčių ar jų tęstinumo klausimus.

3.1. Darbuotojų perkėlimas reorganizuojant bendroves

Reorganizuojant bendroves, susiduriame su problema, dėl darbo santykių tęstinumo įforminimo. Jokie Lietuvos teisės aktai nenumato kaip turėtų būti atliktas toks įforminimas, Lietuvos teisės aktuose darbuotojų perkėlimo procedūros nėra reglamentuotos. Kadangi Lietuvos teisės aktai nenumato kaip turėtų būti įforminamas darbo santykių tęstinumas reorganizuojant

²⁰³Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo// Oficialus Leidinys L 82/16.

²⁰⁴MAČERNYTĖ-PANOMARIOVIENĖ Ingrida, Darbuotojų teisių apsauga perduodant įmonę, verslą arba jų dalį// Jurisprudencija. 2006 4(82).P. 55.

²⁰⁵Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios, 2002 Nr. 64-2569.

²⁰⁶GRADAUSKAITĖ Jurga, Jurinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 4. P. 38.

bendroves, tada tenka vadovautis pagrindinėmis Direktyvos 2001/23/EB²⁰⁷ nuostatomis. Tačiau Direktyva taip pat neduoda aiškaus atsakymo į šį klausimą.

Todėl praktikoje yra susiformavę keli variantai: pirma, reorganizuojamos bendrovės darbuotojų perkėlimas gali būti įforminamas sudarant reorganizuojamų ir reorganizavime dalyvaujančių bendrovių sutartį, pagal kurią su reorganizuojama bendrove darbo sutartys nutraukiamos ir sudaromos naujos darbo sutartys su po reorganizavimo veiklą tęsiančiomis bendrovėmis; antra, sudarant trišalį (senojo ir naujojo darbdavių ir darbuotojų) susitarimą, pagal kurį tiesiog pakeičiama darbovietės sąlyga sutartyse²⁰⁸.

Tačiau darbuotojai gali būti perkeliami ir kitu būdu. Lietuvos Aukščiausias Teismas, nagrinėdamas civilinę bylą Nr. 3K-3-1177/2000, konstatavo, kad iš byloje pateiktų dokumentų galima daryti išvadą, kad UAB „Letenerga“ buvo įkurta išskyrus dalį AB „Achema“ turto (filialą „Achemos energija“) ir jo pagrindu įkūrus naują juridinį asmenį (teismas vadovavosi AB „Achema“ ir UAB „Letenerga“ susitarimu dėl AB „Achema“ filialo „Achemos energija“ darbuotojų perkėlimo dirbti į UAB „Letenerga“, taip pat „UAB „Letenerga“ ir AB „Achema“ bendradarbiavimo sutartimi). Taigi AB „Achema“ reorganizacija faktiškai įvyko išskyrimo būdu²⁰⁹. Vadovaujantis šia byla, galima konstatuoti, kad perduodant įmonę arba verslo dalį darbuotojai gali būti perkeliami ir kitu būdu (pvz., darbdavių susitarimu), nes nauja įmonė buvo įkurta išskyrus dalį perdavėjo turto (pvz., filialą) ir jo pagrindu įkūrus naują juridinį asmenį²¹⁰.

Kita problema, susijusi su darbuotojų perkėlimu ir darbuotojų teisių apsauga reorganizuojant bendroves yra ta, kad ne visais atvejais vykdant bendrovių reorganizavimą, darbo santykių tęstinumas yra įmanomas arba ekonomiškai bendrovei naudingas. Elementarus pavyzdys, kai yra sujungiamos dvi ar trys tokia pačią ar panašią veiklą vykdančios bendrovės. Minėtu būdu reorganizavus bendroves, sujungiamos dvi ar trys bendrovės ir steigiama viena bendra bendrovė. Todėl akivaizdu, kad tokiu atveju abiejų ar visų trijų bendrovių darbuotojų perkėlimas į naujai steigiamą bendrovę yra neįmanomas. Tačiau vienas iš svarbiausių uždavinių vykdant bendrovių reorganizavimą yra tinkama darbuotojų teisių apsauga. Todėl Direktyvoje viena iš svarbiausių nuostatų, reglamentuojančių darbuotojų teisių apsaugą, yra reikalavimas

²⁰⁷Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo// Oficialus Leidinys L 82/16.

²⁰⁸ISOKAITĖ, Indrė. Darbuotojų perkėlimas reorganizuojant įmones ir perleidžiant verslą.// Verslo žinios. 2007, Nr. 61, P. 15.

²⁰⁹LAT civilinė byla Nr. 3K-3-1177// Teismų praktika. 2001. Nr. 15. P.32.

²¹⁰MAČERNYTĖ-PANOMARIOVIENĖ Ingrida, Darbuotojų teisių apsauga perduodant įmonę, verslą arba jų dalį// Jurisprudencija. 2006 4(82).P. 56.

informuoti ir konsultuoti darbuotoją²¹¹. Taigi Direktyva numato reorganizuojamos ir reorganizavime dalyvaujančios bendrovės pareigą informuoti savo darbuotojus apie numanomą vykdyti reorganizavimą, jo priežastis, reorganizuojamos bendrovės iš darbo santykių kylančių teisių ir pareigų perėjimo momentą po reorganizavimo veiksiančiai bendrovei, nurodyti teisių ir pareigų perėjimo momentą po reorganizavimo veiksiančiai bendrovei, nurodyti teisinės, ekonominės ir socialinės pasekmės darbuotojams ir priemonės, kurių bus imtasi darbuotojų atžvilgiu, kad būtų tinkamai užtikrinti jų interesai²¹². Darbuotojus privalu informuoti ir konsultuoti iš anksto, t.y., būtina informuoti ir konsultuoti prieš tai, kai perdavimas turi tiesioginės įtakos bendrovės darbuotojų darbo sąlygų ir užimtumo pasikeitimui²¹³. Jeigu darbo santykius su kai kuriais darbuotojais numatoma nutraukti (pvz., mūsų anksčiau pateiktas pavyzdys apie dviejų ar trijų įmonių, vykdančių tokią pačią ar panašią veiklą, susijungimas), nutraukiant darbo sutartis su darbuotojais privalu laikytis Darbo kodekse nustatytų reikalavimų: nustatyta tvarka ir terminais įspėti darbuotoją apie darbo sutarties nutraukimą²¹⁴, tinkamai atsiskaityti su darbuotoju²¹⁵.

Mokslininkų nuomonė darbuotojų perkėlimo reorganizuojant bendroves klausimu skirtinga. Dr. Ingrida Mačernytė – Panomariovienė mano, kad reorganizavimo metu perkeltant darbuotojus darbdavių susitarimu, darbo sutartis faktiškai turi būti nutrauktos perdavėjo įmonėje ir sudarytos naūjos perėmėjo įmonėje, o darbuotojai dėl darbo sutarties sąlygų turi teisę derėtis su nauju darbdaviu. Tokiu būdu išlaikomas darbo santykių tęstinumas, tačiau darbuotojų teisės ir pareigos, numatytos su perdavėju sudarytuose darbo sutartyse, neišlieka²¹⁶. Tuo tarpu V. Tiažkijus teigia, kad darbdavio pasikeitimas, kai vyksta reorganizacija, būtina užtikrinti darbo santykių tęstinumą ir atitinkamai koreguoti pačią darbo sutartį Darbo kodekso 120 straipsnio nustatyta tvarka. Tokiu būdu būtų užtikrinamas darbo teisinių santykių stabilumo principas²¹⁷.

Įmonės reorganizavimo metu perkeltant darbuotojus kyla klausimas, ar darbuotojai turi teisę nesutikti su darbdavio pasikeitimu. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus aspektus apie tai, kad reorganizuojant įmonę, atsiranda nauji darbdaviai, darbuotojai yra perkeliama ir yra keičiamos darbo sutartis, kadangi turi būti pakeista darbo sutartyse darbovietės sąlyga, reikia nepamiršti,

²¹¹Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo// Oficialus Leidinys L 82/16.

²¹²NEKROŠIUS, I., et al. Darbo kodekso komentaras//Justicia. 2003, I t., P. 200.

²¹³Ten pat.

²¹⁴Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios, 2002 Nr. 64-2569. 133, 130 str.

²¹⁵Ten pat. 140, 141 str.

²¹⁶MAČERNYTĖ-PANOMARIOVIENĖ Ingrida, Darbuotojų teisių apsauga perduodant įmonę, verslą arba jų dalį// Jurisprudencija. 2006 4(82). P. 54-60.

²¹⁷TIAŽKIJUS, V. Darbo teisė: teorija ir praktika. Vilnius: Justicia, 2005, p. 397.

kad vadovaujantis Darbo kodeksu, darbo sutarčių pakeitimai galimi tik sutinkant abiem darbo sutarties šalims²¹⁸. Danijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Liuksemburge perkeliama darbuotojai prieštarauti negali²¹⁹. Kitos valstybės savo nacionalinėje teisėje numato darbuotojų prieštaravimo galimybę juos perkeliant įmonės reorganizavimo atveju, tačiau teisinės pasekmės skirtingos. Pvz., Vokietijoje, jeigu darbuotojas prieštarauja perkėlimui: jis lieka dirbti pas perdavėją, o jeigu perduodama ne dalis, o visa įmonė ar verslas, tada darbuotojas gali būti atleistas iš darbo dėl svarbių priežasčių²²⁰. Tačiau Šveicarijoje nesutinkantys su perkėlimu darbuotojai atleidžiami iš darbo netaikant įspėjimo terminų bei nemokant jokių kompensacijų²²¹.

3.2. Įmonės reorganizavimo teisiniai padariniai darbuotojams DK 138 str. prasme

Tarybos direktyva 2001/23/EB nustato, kad įmonės, verslo arba įmonės ar verslo dalies perdavimas pats savaime nėra pagrindas, kuriuo remiantis perdavėjais arba perėmėjais gali atleisti darbuotojus iš darbo²²². Tačiau ši nuostata netrukdo atleisti darbuotojų iš darbo dėl ekonominių, techninių arba organizacinių priežasčių, susijusių su darbo jėgos pakeitimais. Tokia apsauginė nuostata įtvirtinta ir Lietuvos nacionalinėje teisėje – Lietuvos Respublikos darbo kodekso 138 str. įtvirtintas draudimas reorganizavimo ar verslo perdavimo pagrindu nutraukti darbo santykius. Šiame straipsnyje nurodyta, kad įmonės, įstaigos, organizacijos savininko, jų pavaldumo, steigėjo ar pavadinimo pasikeitimas, įmonės, įstaigos ar organizacijos sujungimas, padalijimas, išdalijimas ar prijungimas prie kitos įmonės, įstaigos ar organizacijos, verslo ar jo dalies perdavimas negali būti teisėta priežastis nutraukti darbo santykius²²³. Taigi kaip minėta anksčiau, tokia straipsnio redakcija įsigaliojo nuo 2005 m. ir buvo skirta Tarybos direktyvai 2001/23/EB įgyvendinti.

²¹⁸Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios, 2002 Nr. 64-2569. 120 str. 2 d.

²¹⁹SARGEANT, M. Implementation Report Directive 2001/23/EC on the approximation of laws of the Member State relating to the safeguarding of employees' rights in the event of transfer or undertakings, business or parts of business [interaktyvus]. Middlesex University, 2007 <https://ld.practicallaw.com/2-380-6607?q=&qp=&qo=&qe=> [prisijungta: 2013-03-19]

²²⁰Transfer of undertakings guide [interaktyvus]. Brussels: Ius Laboris 2009. Prieiga per internetą: <https://www.iuslaboris.com/Files/transfers-of-undertaking.pdf> [prisijungta: 2013-03-19]

²²¹MAČIULAITIS Vilius, Darbo santykių stabilumo principo užtikrinimas perduodant įmonę, verslą ar jų dalis// Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2), p. 566.

²²²Konsoliduota Tarybos 2001 m. kovo 12 d. direktyva 2001/23/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimo [2001] OL L 82/16. 4 straipsnis.

²²³Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios, 2002 Nr. 64-2569. 138 str.

Įdomi įmonės reorganizavimo teisinių padarinių darbuotojams klausimu yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio mėn. 26 d. išnagrinėta civilinė byla Nr. 3K-3-8/2012²²⁴. Ginčas tarp šalių kilo dėl to, kad atsakovai neperkėlė darbuotojo dirbti į po reorganizacijos įsteigtą naują bendrovę, kuriai buvo perduotos iki tol ieškovo vykdytos darbo funkcijos. Atsakovas atsisakymą priimti į darbą ieškovą motyvavo Darbo kodekso 96 str. 1 d. 2 p., pagal kurį draudžiama atsisakyti priimti į darbą tik tais atvejais, jeigu yra raštiškas darbdavių susitarimas dėl darbuotojo perkėlimo į kitą darbovietę, o šiuo atveju atsakovų susitarimo dėl ieškovo perkėlimo nebuvo.

LAT sprendė šį ginčą ir aiškino Darbo kodekso 138 str. nuostatas, remdamasis Direktyva. LAT pozicija šiuo klausimu buvo tokia: kad tuo atveju, kai įmonė reorganizuojama, darbuotojų, dirbančių tame padalinyje, kuris perduodamas iš reorganizuojamos naujai įsteigtai įmonei, reorganizavimo metu egzistuojantys darbo santykiai nenutrūksta, o iš jų kylančios teisės ir pareigos pereina naujam darbdaviui nepriklausomai nuo to, yra ar nėra sudarytas darbdavių susitarimas dėl darbuotojų perkėlimo. LAT konstatavo, kad naujasis darbdavys neturi teisės atsisakyti perimti iš darbo santykių kylančias teises ir pareigas. Taip pat naujasis darbdavys negali atsisakyti perimti darbuotojus, perdavimo metu dirbusius perduodamame reorganizuojamos bendrovės padalinyje, remdamisi tuo, kad įmonėje, perėmusioje reorganizuojamos įmonės kaip darbdavio teises ir pareigas, atliekami gamybiniai, struktūriniai pertvarkymai, dėl kurių keičiasi vykdomos funkcijos ir dėl to reikia sumažinti darbuotojų skaičių arba atsiranda kitokio pobūdžio aplinkybių, sudarančių Darbo kodekso nustatytą pagrindą nutraukti darbo santykius. Žinoma, jeigu naujasis darbdavys pagrįs būtiną darbuotojų atleidimą, tada darbuotojų atleidimo klausimas turės būti sprendžiamas vadovaujantis atitinkamomis Darbo kodekso normomis ir laikantis nustatytos darbo sutarties nutraukimo tvarkos²²⁵.

Nagrinėjant šį skyrį, mums taip pat svarbi sąvokos „verslo ar jo dalies perdavimas“ prasmė Darbo Kodekso 138 str. atžvilgiu. Šios sąvokos apibrėžimo nerasime Darbo kodekse, todėl nėra aišku, kaip ji turėtų būti suprantama Darbo kodekso 138 str. kontekste. Norint apsibrėžti šią sąvoką, tenka nagrinėti Direktyvos nuostatas ir LAT praktikoje suformuluotus kriterijus.

²²⁴LAT civilinė byla Nr. 3K-3-8/2012// Teismų praktika. 2012. Nr.

²²⁵LAT civilinė byla Nr. 3K-3-8/2012// Teismų praktika. 2012. Nr.

LAT 2012 m. vasario 20 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2012²²⁶ suformavo naują verslui svarbią praktiką dėl darbuotojų interesų apsaugos perduodant ar įsigyjant verslą ar jo dalį: verslo perdavimo atveju darbuotojai pereina kartu su verslu (perduodama jo dalimi) ir darbdaviai savo susitarimais negali tam daryti įtakos. Taip pat konstatuota, kad kartu su darbuotojais verslo perėmėjui pereina ir kolektyvinė sutartis, jei tokia buvo taikoma darbuotojams pas ankstesnįjį darbdavį. Mums, nagrinėjamos temos atžvilgiu, ši byla svarbi dar ir tuo, kad šioje byloje LAT išskyrė pagrindinius kriterijus, leidžiančius konstatuoti, kad įvyko įmonės ar verslo perdavimas, patenkantis į Direktyvos taikymo sritį:

1) įmonės veiklos pobūdis ir perimtos veiklos tapatumo išlaikymas, kuris konkrečiai matyti iš fakto, kad naujasis darbdavys iš tikrųjų tęsia ar atnaujiną įmonės valdymą, vykdydamas tokią pačią arba analogišką ekonominę veiklą, t. y. lemiamas veiksnys yra faktas, kad naujasis darbdavys tęsia ar atnaujiną ūkio subjekto valdymą, išsaugodamas jo tapatumą;

2) perduodamo objekto pripažinimas stabiliu ekonominiu vienetu, t. y. perdavimu nebus laikomi tokie atvejai, kai sudaromi vienkartiniai susitarimai dėl specifinių, konkrečių darbų atlikimo;

3) siekiant konstatuoti įmonės ar verslo perdavimo faktą Direktyvos prasme, reikia atsižvelgti į įmonės ar verslo rūšį, materialių išteklių (kilnojamojo ir nekilnojamojo turto) perdavimą ar neperdavimą, nematerialių išteklių vertę perdavimo metu, pagrindinių darbuotojų perėjimą pas naują įmonės savininką, klientų perdavimą, veiklos panašumą iki ir po perdavimo ir pan²²⁷.

Taigi, LAT konstatavo, kad jeigu nustatomas verslo perdavimo faktas (šalių santykiai patenka į Direktyvos taikymo sritį), turi būti taikomos Darbo kodekso 138 str. nuostatos ir konstatuojamas savaiminis darbdavio teisių perėjimas verslo perėmėjui nepriklausomai nuo šalių valios.

Apibendrinant galima teigti, kad šiuo metu mes turime tokią situaciją, kad nei bendrasis teisės aktas, Darbo kodeksas, nei specialusis teisės aktas, Akcinių bendrovių įstatymas, nereglamentuoja kaip turėtų būti užtikrinama darbuotojų interesų apsauga reorganizuojant bendroves. Norint išspręsti šią problemą, turėtų būti priimti minėtų teisės aktų pakeitimai, ir taip turėtų būti detalčiai sureglamentuoti su darbuotojų interesų apsauga reorganizuojant bendroves susiję klausimai.

²²⁶Ten pat.

²²⁷LAT civilinė byla Nr. 3K-3-40/2012// Teismų praktika. 2012. Nr.

IŠVADOS

1. Norint vykdyti įmonių reorganizavimą tarp skirtingų valstybių narių yra būtinos tarpvalstybiniu ar Europos Sąjungos lygiu reglamentuotos taisyklės. Tačiau analizuojant esamą bendrovių reorganizavimo reglamentavimą, darytina išvada, kad vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis išlieka problemiškas. Kadangi teisės aktais reglamentuojamas tik kai kurių įmonių teisinių formų jungimasis, lieka neaišku, ar kitos įmonės gali dalyvauti vienos valstybės ribas peržengiančiame jungimesi, taip pat iškyla klausimas dėl valstybių narių diskrecijos reglamentuoti tokio jungimosi procedūras ir suinteresuotų asmenų teisinių interesų apsaugos ypatumus.

2. Civilinis kodeksas nustato, jog skirtingų teisinių formų juridiniai asmenys negali dalyvauti reorganizavime, nebent specialieji atskiras juridinių asmenų teisines formas reglamentuojantys įstatymai nustatytų kitaip. Tačiau Akcinių bendrovių įstatyme numato išimtį, kuri leidžia reorganizavime dalyvauti uždarosioms akcinėms bendrovėms ir akcinėms bendrovėms. Todėl uždarosios akcinės bendrovės ir akcinės bendrovės sujungimas yra galimas.

3. Teisės literatūroje prie reorganizavimo būdų kartais minimas atskyrimas. Nors Civiliniame kodekse apie atskyrimą nieko nesakoma, tačiau Akcinių bendrovių įstatymas išskiria bendrovės atskyrimą kaip atskirą ir savarankišką procesą. Tačiau atskyrimas neturi reorganizavimui būdingo esminio bruožo (nė vienas juridinis asmuo nesibaigia) ir neatitinka Civilinio kodekso 2.95 str. 2 d. įtvirtintos reorganizavimo sąvokos. Iš to sprendžiant, atskyrimas neturėtų būti laikomas vienas iš bendrovės reorganizavimo būdų, o bendrovės atskyrimo dokumentuose bei juridinių asmenų registro informacijoje vykdoma procedūra turi būti įvardinta kaip atskyrimas, o statusas – kaip atskyrimo dalyvaujančio juridinio asmens.

4. 2004 m. sausio 1 d. priėmus naująją Akcinių bendrovių įstatymo redakciją, turto vertinimo atlikimas reorganizavimo tikslais nebėra imperatyvus. Tačiau jeigu reorganizavimo metu, reorganizavime dalyvaujančios bendrovės leidžia naują akcijų emisiją, kuri yra apmokama reorganizuojamų bendrovių nepiniginiais įnašais, o Akcinių bendrovių įstatymas imperatyviai reikalauja, kad įstatinio kapitalo formavimo nepiniginiais įnašais atveju, šie įnašai būtų įvertinti nepriklausomų turto vertintojų, todėl neaišku ir nesuprantama, kodėl formuojant įstatinį kapitalą nepiniginiais įnašais reorganizavimo proceso metu minėtame įstatyme nėra numatytas analogiškas reikalavimas atlikti turto vertinimą. Nustatyti tikrąją turto ir įsipareigojimų vertę yra svarbu ne tik mokestiniais tikslais, tačiau grąžinant reikalavimą prieš reorganizavimą atlikti turto

ir įsipareigojimų įvertinimą, taip būtų suvienodinamos paties Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos, bei įvedamas papildomas saugiklis siekiant apsaugoti akcininkų mažumos ir kreditorių interesus.

5. Svarbus bendrovių reorganizavimo etapas yra tiek reorganizuojamos, tiek reorganizavime dalyvaujančių kreditorių interesų užtikrinimas. O kreditorių reikalavimai, susiję su papildomu prievolių užtikrinimu, turi įtakos reorganizavimo procesui, jo baigčiai. Darytina išvada, kad kreditoriai, palyginus su smulkiaisiais akcininkais, turi daugiau galimybių faktiškai stabdyti reorganizavimo procesą. Žinoma, iškyla ir galimybė kreditoriams piktnaudžiauti savo teisėmis, nepagrįstai reikalaujant suteikti papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo.

6. Vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi didelę reikšmę turi įmonei taikytina teisė. Nuo to, kokios valstybės teisė bus taikoma konkrečiai įmonei, kiek to nereglamentuoja atitinkami Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės aktai, priklausys ir pats jungimasis. Tarp Europos Sąjungos narių vyrauja realios buveinės ir inkorporacijos teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės. Tačiau pagrįstai galima teigti, kad Europos Sąjungos teisė, padedant ETT, vystosi realios buveinės teorijos panaikinimo linkme.

7. Pagrindinis principas įtvirtintas Dešimtojoje direktyvoje yra toks, kad jei Direktyvoje nenustatyta kitaip, vienos valstybės ribas peržengiantis ribotos atsakomybės bendrovių jungimasis vykdomas pagal jungimesi dalyvaujančioms ribotos atsakomybės bendrovėms taikytinos nacionalinės teisės reikalavimus. Tačiau taikytinai nacionalinei teisei keliamas pagrindinis reikalavimas: nacionalinės teisės nuostatos negali riboti įsisteigimo laisvės ir laisvo kapitalo judėjimo, išskyrus atvejus, kai tokie apribojimai yra / gali būti pateisinami pagal ETT praktiką, ir yra būtini bei proporcingi siekiant minėtų pagrindinių reikalavimų.

8. Atsižvelgiant į Lietuvos ir kitų ES valstybių narių praktiką, įgyvendinant Direktyvą 2005/56, bei analizuojant minėtos Direktyvos nuostatas, kyla klausimas, kiek valstybės narės turi diskrecijos įgyvendinamos šią Direktyvą. Įvairių autorių nuomonės išsiskiria. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pačioje Direktyvoje tam tikrais atvejais yra nustatyta galimybė valstybėms narėms nustatyti papildomus reikalavimus tokiam jungimuisi, pritartume nuomonei, kad valstybės narės turi ribotą diskreciją įgyvendinti Direktyvos 2005/56 nuostatas. Tačiau valstybės narės naudodamosi savo ribota diskrecija įgyvendinti minėtos Direktyvos nuostatas, privalo laikytis esminio principo – neturi nepateisinimai riboti įmonių įsisteigimo laisvės.

9. Bendrovių reorganizavimas neišvengiamai turi įtakos ir darbo santykiams bei jų tęstinumui, todėl vykdant bendrovių reorganizavimą turi būti atsižvelgta į tinkamą darbuotojų

interesų apsaugą. Lietuvos teisės aktuose darbuotojų perkėlimo procedūros nėra reglamentuotos. Esant tokiai situacijai, vykdant bendrovių reorganizavimą ir siekiant užtikrinti darbuotojų interesus būtina vadovautis Direktyvos 2001/23/EB nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, artimiausiu metu turėtų būti priimti Lietuvos Respublikos teisės aktų pakeitimai, kad būtų tinkamai užtikrinta darbuotojų interesų apsauga reorganizuojant bendroves.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis// Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.
2. 1975 m. vasario 17 d. Tarybos direktyva 75/129/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo// Oficialus Leidinys 48/29.
3. 1977 m. vasario 14 d. Tarybos direktyva 77/187/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju// Oficialus Leidinys L61/26.
4. 1978 m. spalio 9 d. Trečioji direktyva 78/855/EEB, pagrįsta sutarties 54 straipsnio 3 dalimi dėl akcinių bendrovių jungimosi// Oficialus Leidinys L 295, 1978 10 20, p. 36.
5. 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyva 80/987/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų teisių apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam// Oficialus Leidinys L 283/23.
6. 1982 m. gruodžio 17 d. Šeštoji direktyva 82/891/EEB, pagrįsta Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu dėl akcinių bendrovių skaidymo// Oficialus Leidinys L 378, 1982 12 31 p. 47.
7. 1992 m. birželio 24 d. Tarybos direktyva 92/56/EEB// Oficialus Leidinys L 245/3.
8. 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/59/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo// Oficialus Leidinys L 225/16.
9. 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonės, verslo ar verslo dalies perdavimo atveju, suderinimu// Oficialus Leidinys L 82/16, 2001 3 22, p. 16-20. Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 05 tomas 04 p. 98-103.
10. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamentas 2157/2001/EB dėl Europos bendrovės (SE) statuso// Oficialus Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 1-21, Specialusis leidinys lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 251-271.
11. 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyva 2001/86, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus// Oficialus Leidinys L 294, 2001 11 10, p. 22-32, Specialusis leidimas lietuvių kalba skyrius 06 tomas 04 p. 272-282.

12. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimusi, peržengiančių vienos valstybės ribas// Oficialus Leidinys L 310, 2005 11 25 p. 0001-0009.

Lietuvos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
5. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 45-1574.
6. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-752.
7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 4-24.
8. Lietuvos Respublikos turto ir verslo pagrindų vertinimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 38-1673.
9. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-594.
10. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 123-5574.
11. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 29, 34, 35, 37, 63, 64, 65, 70, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas// Valstybės žinios. 2008, Nr. 135-5241.
12. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 20, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 74 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 65¹, 70¹ straipsniais ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2011, Nr. 81-3966.
13. Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 78-2710.
14. Lietuvos Respublikos vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi įstatymas// Valstybės žinios. 2007, Nr. 140-5747.
15. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo bendrovėje po vienos valstybės ribas peržengiančio ribotos atsakomybės bendrovių jungimosi// Valstybės žinios. 2008, Nr. 76-3001.

16. Juridinių asmenų registro nuostatai, patvirtinti 2007 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 93// Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-537.

Kitų valstybių teisės aktai:

1. Commercial Code of Republic of Estonia (consolidated text March 2008)// RT reference RT I 1995, 26-28, 3555. Prieiga per internetą:
<<http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022>>

Specialioji literatūra:

1. Bratton W. W, MaCahery J. A. Vermeulen E. P. M. How Does Corporate Mobility Affect Lawmaking? A Comparative Analysis// ECGI Working paper No. 91/2008. Amsterdam Center for Law and Economics Working paper No. 2008-01; Georgetown Law and Economics Research paper Np. 1086667.
2. Cleary G. Implementation of the Cross – Border Merger Directive in the Netherlands// Brussels: 2008.
3. Craig P. De Burca G. EU Law, Text, Cases and Materials// New York: Oxford University Press, Third Edition. 2003.
4. Ebke W. F. The „Real Seat“ Doctrine in the Conflict of Corporate Laws// The International Lawyer. 2002. Vol. 36, No. 3.
5. Edwards V. Europos Sąjungos bendrovių teisė// Eugrimas. Vilnius 2002.
6. Frost C. Transfer of Company's Seat – An Unfolding Story in Europe// Victoria University of Wellington Law Review. 2005, Vol. 36.
7. Gradauskaitė J. Juridinio asmens reorganizavimas// Juristas. 2008, Nr. 4.
8. Isokaitė I. Darbuotojų perkėlimas reorganizuojant įmones ir perleidžiant verslą// Verslo žinios. 2007, Nr. 61.
9. Mačernytė – Panomariovienė I. Darbuotojų teisių apsauga perduodant įmonę, verslą ar jų dalį// Jurisprudencija. 2006 4(82).
10. Mačiulaitis V. Darbo santykių stabilumo principo užtikrinimas perduodant įmonę, verslą ar jų dalį// Jurisprudencija. 2012, Nr. 4(2).
11. Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas// Justitia. Vilnius, 2001.
12. Nekrošius I., et al. Darbo kodekso komentaras// Justitia. 2003, T. I.

13. Rammello S. Corporations in Private International Law – A European Perspective// Oxford: Oxford University Press, 2001.
14. Rickford J. The Proposed Tenth Company Law Directive on Cross Borders Mergers and its Impact in the UK// European Business Law Review. 2005, Vol. 16(6).
15. Ronfeldt T & Werlauff E. Merge ras a method of Establishment: on Cross – Border Mergers, Transfero f Domicile and Divisions, Directly Applicable under EC Treaty's Freedom of Establishment// European Company Law. 2006, Vol. 3(3).
16. Siems M. M. The European Directive on Cross – Border Mergers: an International Model?// Columbia Journal of European Law. 2005, Vol. 1.
17. Sargeant M., Lewis D. Employment Law// Dorsent Press. 2008.
18. Sargeant M. Implementation Report Directive 2001/23/EC on the approximation of laws of the Member State relating to the safeguard of employees' rights in the event of transfero r undertakings, business or parts of business// Middlesex University. 2007.
19. Tiažkijus V. Darbo teisė: teorija ir praktika// Justitia. Vilnius, 2005.
20. Ugliano A. The new cross – border merger directive: harmonization of European company law and free movement// European Business Law Review. 2007, Vol. 18, No. 3.
21. Vėgėlė. I. Centros byla: kas naujo Europos Bendrijos įmonių steigimo teisėje// Jurisprudencija. 2002, T. 24(16).
22. Vėgėlė. I. Įmonėms taikytina teisė ir pirminis steigimasis Europos Bendrijos teisėje// Eugrimas. Vilnius. 2002.

Teismų praktika:

1. LAT civilinė byla Nr. 3K-3-1177// Teismų praktika. 2001. Nr. 15.
2. 2005 m. spalio 3 d. LAT CBS teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395.
3. LAT civilinė byla Nr. 3K-3-40/2012// Teismų praktika. 2012.
4. LAT civilinė byla Nr. 3K-3-8/2012// Teismų praktika. 2012.
5. Kauno miesto apylinkės teismo 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje, Nr. 2-09136-52/2006.
6. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-411/03 SEVIC SystemsAG// Europos Teismo ataskaitos. 2005.

Kiti šaltiniai:

1. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04// Prieiga per internetą: <http://euro-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0703:FIN:EN:PDF>.
2. Council Proposal of 26 November 2004 for a Directive of the European Parliament and of the Council on cross border mergers of limited liability companies, 15315/04// Prieiga per internet: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st15/st15315.en04.pdf>.
3. 43 – as Lordų Rūmų Rinktinio komiteto EB klausimams pranešimas (1979-1980 m. sesija, HK Paper 2006).
4. Generalinio advokato Poiarės Maduro išvada, pateikta 2008 m. gegužės 22 d. byloje C-210/06 Cartesio Oktato es Szolgaltato bt. Prieiga per internetą: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d0f130d5ba9856922d9b412e8ad9e8fa2ac260c8.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Oa3mLe0?doclang=LT&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=67750&occ=first&dir=&cid=168533>
5. Generalinio advokato Tizzano išvada, pateikta 2005 m. liepos 7 d. byloje SEVIC Systems AG C-411/03// Europos Teismo ataskaitos. 2005.
6. Transfer of undertaking guide [interaktyvus]// Brussels: Ius Laboris 2009. Prieiga per internet: <https://www.iuslaboris.com/Files/transfers-of-undertaking.pdf>>
7. 4 November 2002 Final Report of High Level Group of Company Law Experts on Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe// Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf
8. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 74 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 65¹ ir 70¹ straipsniais ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas// prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=398130
9. Mergers & Acquisitions and Re-domiciliation in the emerging Cyprus Energy Sector. Prieiga per internetą: <http://www.taxspecialists.com/articles/network-news/mergers-acquisitions-and-re-domiciliation-in-the-emerging-cyprus-energy-sector/en>

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėti bendrovių reorganizavimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Pirmajame skyriuje aptariami bendrovių reorganizavimą reglamentuojantys teisės aktai, bendrovių reorganizavimo samprata ir būdai bei reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimas. Darbe svarbiausias dėmesys skiriamas faktiniam bendrovių reorganizavimo vykdymui. Antrajame skyriuje aptariamos dvi vyraujančios inkorporacijos ir realios buveinės teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, analizuojamas šių teorijų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi Europos Sąjungoje. Taip pat didelis dėmesys skiriamas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimui pagal direktyvą 2005/56, šios Direktyvos nuostatų įgyvendinimui Lietuvoje bei Europos Sąjungoje. Trečiasis skyrius skirtas darbuotojų teisių apsaugos reorganizuojant bendroves ypatumams atskleisti, atkreipiant dėmesį į darbuotojų perkėlimo reorganizuojant bendroves klausimą bei įmonės reorganizavimo teisinius padarinius darbuotojams DK 138 str. prasme.

Pagrindinės sąvokos: *bendrovių reorganizavimas, inkorporacijos ir realios buveinės teorijos, vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis, direktyva 2005/56, darbuotojų teisių apsauga, darbuotojų perkėlimas.*

ANOTATION

This master thesis presents the analysis of company's reorganization theoretical and practical aspects. First part of the thesis describes the company's reorganization regulation, reorganization conception and ways of reorganizing the companies, reveals regulation's problematic aspects. Part two presents incorporation and real seat doctrines, analysis the affect of those doctrines regarding cross – border mergers. Also the attention is paid to the Directive 2005/56 and the ways how it was implemented in other Member States. Part three analysis the protection of employees' interest and movement of employees during the company's reorganization.

Keywords: *company's reorganization, incorporation and real seat doctrines, cross – border mergers, Directive 2005/56, protection of employees' interests, movement of the employees.*

SANTRAUKA

Šiame magistro darbe nagrinėjami bendrovių reorganizavimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Nors praktikoje bendrovių reorganizavimas nėra retas reiškinys, tačiau teoriniuose šaltiniuose bendrovių reorganizavimo tema detaliai ir išsamiai nėra nagrinėta. Todėl šios temos analizė leidžia atskleisti bendrovių reorganizavimo proceso ypatumus, įvertinti bendrovių reorganizavimo reglamentavimą, jo trūkumus. Magistro darbe yra apžvelgiamos teisės normos ir doktrinos, susijusios su bendrovių reorganizavimu, atsakoma į daug reorganizavimo bei reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perleidimo metu iškylančių klausimų, analizuojama kreditorių bei darbuotojų interesų apsauga bei teisinis bendrovių reorganizavimo reglamentavimas, iškeliami abejonių, ar tikslingi darbe analizuojamų teisės normų pakeitimai.

Magistro darbą sudaro įvadas, keturi skyriai ir išvados. Pirmajame skyriuje aptariami bendrovių reorganizavimą reglamentuojantys teisės aktai, bendrovių reorganizavimo samprata ir būdai bei reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir prievolių perdavimas. Darbe svarbiausias dėmesys skiriamas faktiniam bendrovių reorganizavimo vykdymui. Todėl analizuojamas naujų bendrovių reorganizuojant bendroves steigimas, bendrovių reorganizavimo vykdymas nesteigiant naujų bendrovių, bus aptartas reorganizuojamų bendrovių turto, teisių ir pareigų perdavimas po reorganizavimo veiksiančioms bendrovėms. Antrajame skyriuje aptariamos dvi vyraujančios inkorporacijos ir realios buveinės teorijos dėl įmonėms taikytinos teisės, analizuojamas šių teorijų poveikis vienos valstybės ribas peržengiančiam įmonių jungimuisi Europos Sąjungoje. Taip didelis dėmesys skiriamas vienos valstybės ribas peržengiančio jungimosi procedūrų reglamentavimui pagal direktyvą 2005/56, šios Direktyvos nuostatų įgyvendinimui Lietuvoje bei Europos Sąjungoje. Trečiasis skyrius skirtas darbuotojų teisių apsaugos reorganizuojant bendroves ypatumams atskleisti, atkreipiant dėmesį į darbuotojų perkėlimo reorganizuojant bendroves klausimą bei įmonės reorganizavimo teisinius padarinius darbuotojams DK 138 str. prasme.

Pagrindinės sąvokos: *bendrovių reorganizavimas, inkorporacijos ir realios buveinės teorijos, vienos valstybės ribas peržengiantis įmonių jungimasis, direktyva 2005/56, darbuotojų teisių apsauga, darbuotojų perkėlimas.*

SUMMARY

This Master thesis presents the analysis of the company's reorganization theoretical and practical aspects. Although in practice the company's reorganization is not rare, but in theoretical sources this topic has not been analyzed in details. Therefore, the analysis of this topic allows to reveal the peculiarity of the reorganization's process and problematic aspects of the regulation. This Master thesis reviews the law and doctrines of the reorganization, answers to questions that arise during the reorganization process regarding transfer of capital, rights and obligations, analysis the protection of creditors and employees. Also the doubts if the changes made in regulation regarding the company's reorganization are expedient are brought up.

The thesis is composed of four sections. First part of the thesis describes the company's reorganization regulation, reorganization conception and ways of reorganizing the companies, the transfer of capital, rights and obligations, and reveals regulation's problematic aspects. The main attention is paid to the actual company's reorganization process. Therefore, the establishment of the new companies during the process of the reorganization and the reorganization without establishing new companies are analyzed. Part two presents two prevailing theories on issues of applicable law to companies: incorporation and real seat doctrines and its effect to cross – borders mergers are discussed in the second section. Also the attention is paid to the Directive 2005/56 and the ways how it was implemented in other Member States. Part three analysis the protection of employees' interests and movement of employees during the company's reorganization.

Keywords: *company's reorganization, incorporation and real seat doctrines, cross – border mergers, Directive 2005/56, protection of employees' interests, movement of the employees.*